Tuula Hapulahti

SUJUVALLE POLULLE AMMATILLISESSA KOULUTUKSESSA

Monialaisen yhteistyön mallintaminen

Opinnäytetyö
Järjestö- ja nuorisotyö YAMK

2018

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Tekijä	Tutkinto	Aika
Tuula Hapulahti	Yhteisöpedagogi (YAMK)	Lokakuu 2018

Opinnäytetyön nimi

Sujuvalla polulle ammatillisessa koulutuksessa
Monialaisen yhteistyön mallintaminen

62 sivua
18 liitesivua

Toimeksiantaja

Luksia, Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä

Ohjaaja

Katja Komonen

Tiivistelmä

Tässä opinnäytetyössä kehitetään monialaista yhteistyötä oppilaitoksen ja etsivän nuorisotyön välillä. Kehittämisen tavoitteena on luoda monialainen yhteistyömalli, jonka avulla nuoren ammatillisia opintoja ja hänen elämäntilannettaan pystytään tukemaan kokonaisvaltaisesti, ennakoiden ja varmistetusti. Kehittämistyön välillisenä kohderyhmänä ovat Lohjan kaupungin etsivän nuorisotyön asiakkaana olevat nuoret, jotka aloittavat ammatilliset opintonsa Luksiassa, Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymässä.

Sujuva polku, monialainen yhteistyömalli on nuorelle vapaaehtoinen toimintamalli, joka rakentuu viiteen tapaamiseen opintojen alussa. Nuori on mallin keskeisin henkilö ja koko prosessin omistaja. Malli ottaa kantaa tapaamisten tavoitteisiin, työnjakoon, toimintamalleihin ja arvoihin. Malliin on kirjattu viisi pedagogista lähtökohtaa, joiden avulla nuorelle pystytään nimeämään realistiset ja oikeat tukitoimet. Lähtökohdat ovat nuoren pääprosessi, monialainen yhteistyö, tiedonkulku ja avoimuus, välittävä ilmapiiri sekä ennakointi.

Kehittämisen menetelmänä on käytetty työyhteisölähtöistä prosessikehittämistä. Työyhteisön muodostavat viisi Lohjan kaupungin etsivää nuorisotyöntekijää sekä kolme Luksian kuraattoria. Kehittämistyötä on tehty arkityön ohessa yhteistyössä toimien ja Sujuvaa polkua toteuttaen. Työryhmä osallistui kehittämiseen neljässä reflektiopisteessä, jotka toteutettiin työkonferenssin menetelmin. Kehittämisprosessin aikana Sujuvalla polulla on kulkenut 11 nuorta. Työryhmän esiin nostamia keskeisiä asioita vahvistettiin teemahaastattelujen avulla, joihin osallistui mukana olleita nuoria ja Luksian opettajia/tutkinnonohjaajia.

Sujuva polku todettiin toimivaksi malliksi, joka jalkautetaan jatkossa kaikkiin Luksian omistajakuntiin etsivän nuorisotyön ja Luksian välisen yhteistyön tueksi. Selkeät, yhdessä sovitut toimintamallit edesauttavat yhteistyön toteutumista ja nuoren sosiaalista vahvistamista niin opinnoissa kuin elämässä yleensä. Malli on muokattavissa myös muihin monialaisiin yhteistyöympäristöihin. Se tarjoaa toimintamallin, jolla monialaista yhteistyötä voidaan tehdä ja edelleen kehittää konkreettisesti, ilman palvelujen pirstaloitumista.

Asiasanat

Moniammatillinen yhteistyö, ammatillinen koulutus, etsivä nuorisotyö, ohjaus

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Author (authors)	Degree	Time
Tuula Hapulahti	Master´s degree in Civic Activities and Youth Work, Master of Humanities	October 2018

Thesis title

Smooth paths in vocational education
Modelling multi-professional collaboration

62 pages
18 pages of appendices

Commissioned by

Luksia, Western Uusimaa municipal training and education consortium

Supervisor

Katja Komonen

Abstract

This thesis developed multi-professional collaboration between educational institution and outreach youth work. The aim was to build up multi-professional collaboration model, which would give overall support in a young person's vocational studies and situation in life proactively and in a confirmed manner. The indirect target group was the customers at Lohja city outreach youth work, and who start their studies at Luksia, Western Uusimaa Municipal Training and Education Consortium.

The operating model, Smooth path, is a voluntary choice for a young person. It is based on five meetings in the beginning of the studies. The process focuses around the young person, who plays the most import role in it. The model defines the goals of the meeting sessions, division of work, operating models and values. The model includes five pedagogical steps, which help to create realistic and appropriate support measures. The key bases are the young person's main process, multi-professional collaboration, flow of information and transparency, caring atmosphere and proactivity.

The working community process development method was used in this development work. The working community consisted of the five workers at Lohja city outreach youth work and the three social workers at the educational institution. Working conference method was used in their four reflection sessions. All in all, 11 young people have followed the Smooth path. Thematic interviews with Luksia's guiding teachers and the young people were used to reinforce the most essential issues brought up by the working community.

The Smooth path was proved to be functional and it will be implemented in the future in all Luksia's owner municipalities to support the collaboration of outreach youth work and Luksia. This operating model will enhance collaboration and the young person's social enforcement in life and in studies. The model can be easily modified to be used in other multi-professional working communities. It provides an operating model to ease and further develop multi-professional collaboration without fragmenting services.

Keywords

multi-professional collaboration, vocational education, outreach youth work, guidance

SISÄLLYS

1 JOHDANTO 6
2 KEHITTÄMISEN TAUSTA JA TARVE 6
2.1 Kehittämisen tausta 6
2.2 Kehittämisen tarve 9
3 KEHITTÄMISTYÖN TEOREETTINEN PERUSTA 12
3.1 Keskeiset käsitteet 12
3.2 Monialainen yhteistyö ilmiönä 13
3.2.1 Monialainen yhteistyö sosiaalisen vahvistamisen tukena 13
3.2.2 Monialainen yhteistyö ja asiakaslähtöisyys 15
3.3 Aiemmat tutkimukset 16
3.3.1 Monialaisen yhteistyön edellytykset 16
3.3.2 Monialaisen yhteistyön haasteet 18
3.3.3 Monialaisen yhteistyön vahvuudet 20
3.4 Aiemmat kehittämishankkeet 21
3.5 Omat näkökulmavalinnat 23
4 KEHITTÄMISTYÖN TAVOITE JA VALITUT METODIT 24
4.1 Kehittämisen tavoite ja siihen tähtäävät toimenpiteet 24
4.2 Kehittämisotteena työyhteisölähtöinen prosessikehittäminen 25
4.3 Kehittämis- ja tiedonkeruumenetelmät 27
4.3.1 Työkonferenssi kehittämiseen osallistamisen menetelmänä 27
4.3.2 Tiedonkeruumenetelmät 28
5 KEHITTÄMISPROSESSIN ETENEMINEN 29
5.1 Kehittämisprosessin toteutusvaiheen kuvaus 29
5.2 Alkukartoitus 31
5.3 Työkonferenssi 32
5.3.1 Reflektiopiste 1: Tästä se kehittäminen alkaa! 32
5.3.2 Reflektiopiste 2: Merkitysten täsmentäminen 34

5.3.3 Reflektiopiste 3: Merkitysten vahvistaminen 39
5.3.4 Haastattelut 40
5.3.5 Reflektiopiste 4: Merkityksistä mallintamiseen 43
6 TULOKSET JA TYÖSKENTELYN ARVIOINTI 44
6.1 Keskeiset tulokset 44
6.1.1 Monialainen yhteistyömalli 44
6.1.2 Nuoren prosessi on Sujuvan polun pääprosessi 44
6.1.3 Monialainen yhteistyö 46
6.1.4 Tiedonkulku ja avoimuus 48
6.1.5 Välittävä ilmapiiri 49
6.1.6 Ennakointi 51
6.2 Työskentelyn arviointi 53
6.2.1 Työryhmän arviointi 53
6.2.2 Oma arviointi 54
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA 55
7.1 Sujuva polku tukee monialaisesti ja nuorilähtöisesti opiskelijaa 55
7.2 Haasteista vahvuuksiksi 57
7.3 Kehittämisehdotuksia 58
LÄHTEET 61
LIITTEET
Liite 1. Alkukartoituskysymykset
Liite 2. Työkalu tiedon keräämiselle
Liite 3. Teemahaastattelurunko nuorille
Liite 4. Teemahaastattelurunko opettajille/tutkinnonohjaajille
Liite 5. Monialainen yhteistyömalli, Sujuva polku

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen kehittämistyö. Siinä kehitetään Lohjan kaupungin nuorisopalvelujen ja Luksian (Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä) välistä monialaista yhteistyötä. Kehittämistyötä tehdään monialaisesti syksyllä 2017 ammatilliset opintonsa aloittaneiden opiskelijoiden tukemisen yhteydessä. Prosessi ajoittuu elokuun 2017 ja elokuun 2018 välille. Kehittämistyön tuotoksena syntyy yhteistyömalli, joka on levitettävissä muihinkin Luksian omistajakuntiin etsivän nuorisotyön kanssa toteutettavan yhteistyön tueksi. Yhteistyömallin nimi on Sujuva polku. Luksia on opinnäytetyöni tilaaja. Tarve kehittämistyölle on todettu Luksian kuraattorien ja Lohjan kaupungin etsivien nuorisotyöntekijöiden välisissä keskusteluissa.

Kehittämisprosessissa on mukana toimijoita Luksiasta, Lohjan kaupungin nuorisopalveluista sekä osa Sujuvalle polulle syksyllä 2017 lähteneistä nuorista. Luksiasta siihen osallistuvat kuraattorit, jotka kuuluvat kehittämistyötä tekevään työryhmään sekä opettajat ja tutkinnon ohjaajat, jotka ovat mukana teemahaastattelujen kautta. Lohjan kaupungin nuorisopalveluista työryhmässä ovat etsivät nuorisotyöntekijät. Sujuvalla polulla mukana kulkevien nuorten ääni kuuluu teemahaastattelujen kautta.

Välillisesti monialaisen yhteistyön vahvistumisesta ja pysyvästä toimintamallista etsivän nuorisotyön ja Luksian välillä hyötyvät lohjalaiset nuoret. Myöhemmin, mallin levitessä muihinkin omistajakuntiin, hyöty tavoittaa muutkin Länsi-Uudellamaalla asuvat etsivän nuorisotyön asiakkaat. Mallin toimintatapojen myötä he saavat entistä parempaa sekä henkilökohtaisempaa tukea ja ohjausta aloittaessaan ammatilliset opinnot Luksiassa. Nuori osallistuu itse aktiivisesti opintojensa suunnittelemiseen ja toimenpiteiden määrittelemiseen. Tällä varmistetaan se, että nuoren opinnot etenevät joko hänen aloittamallaan tai jollain toisella opintoalalla.

2 KEHITTÄMISEN TAUSTA JA TARVE

2.1 Kehittämisen tausta

Lohjan kaupungin nuorisopalveluissa työskentelee viisi etsivää nuorisotyöntekijää. Aiemmin, ennen vuoden 2011 nuorisolain uudistusta (Laki nuorisolain

muuttamisesta 693/2010), heitä oli vain kaksi ja he toimivat erityisnuorisotyöntekijän ammattinimikkeellä. Etsivän nuorisotyön tullessa osaksi suomalaista nuorisotyötä erityisnuorisotyöntekijöiden ammattinimikkeet vaihtuivat Lohjallakin etsiviksi nuorisoyöntekijöiksi. Samalla myös työtehtävien painopiste siirtyi haittoja vähentävästä työstä kohti ennaltaehkäisevää sekä ongelmia korjaavaa työtä. Tuolloin uuden nuorisolain 7 b pykälä määritteli etsivän nuorisotyön tehtäväksi mm. auttaa tuen tarpeessa olevaa nuorta kiinnittymään koulutukseen, työmarkkinoille tai muuhun heille merkitykselliseen toimintaan. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 15.)

Luksia, Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä on 8 jäsenkunnan (Hanko, Inkoo, Karkkila, Kirkkonummi, Lohja, Raasepori, Siuntio ja Vihti) omistama ammatillisen koulutuksen järjestäjä. Sillä on kaksi pääkampusta, jotka sijaitsevat Lohjalla ja Vihdissä. Lisäksi pienempiä kampuksia on mm. Lohjalla ja Espoossa. Luksian opiskelijahuollossa toimii kolme opintokuraattoria: kaksi Lohjalla ja yksi Vihdissä. He kaikki ovat mukana tässä kehittämisprosessissa.

Lisäksi oleellisina toimijoina ovat nuoret, joiden kokemukset otetaan huomioon mallin kehittelyssä. Alusta saakka mukana on ollut 11 nuorta. He ovat lähteneet mukaan vapaaehtoisesti etsivän nuorisotyöntekijän esiteltyä heille toimintatavat ja Sujuvan polun tavoitteet. Näin ollen kaikki etsivän nuorisotyön asiakkaina olevat ammatillisen koulutuksen syksyllä 2017 aloittaneet nuoret eivät automaattisesti kuulu monialaisen tuen piiriin. Yksi kysymykseni onkin, onko tarpeen, että jatkossa kaikki monialaisesta tuesta hyötyvät nuoret kiinnitettäisiin automaattisesti Sujuvan polulle. Mukaan lähteneiden nuorten tietoja on siirretty etsivältä nuorisotyöltä Luksian toimijoille nuorten antamalla luvalla. Samoin tiedot Luksiasta etsivään nuorisotyöhön siirtyvät aina luvan varaisesti.

Pyyntö monialaisen yhteistyön mallintamisesta tuli ohjauksesta vastaavan Luksian toimialarehtorin ja opiskelupalvelupäällikön kautta keväällä 2017. Tuolloin näin ensimmäisen kerran kuraattorien ja etsivän nuorisotyöntekijöiden laatiman ”pingispallomallin”, joka kuvasi vallitsevaa tilannetta. Pingispallomalli on tarkemmin kuvattu luvussa 2.2.

Keväällä 2017 kadonneena oli kymmeniä nuoria, jotka olivat olleet nimellisesti Luksian kirjoilla 3–4 vuotta, mutta heillä ei ollut opintosuorituksia lainkaan tai

niitä oli vain vähän. Etsivät nuorisotyöntekijät tunnistivat näistä opiskelijoista vain muutaman heille tutun nuoren. Loput olivat siis pudonneet tukiverkosta, eikä heidän kuulumisistaan tiennyt kukaan mitään. Nuorisotyöntekijät ja kuraattorit pohtivat yhdessä, kuinka nämä tilanteet voitaisiin jatkossa välttää ennakoivasti. He laativat Sujuva polku -yhteistyömallin alustavan suunnitelman (kuva 1).

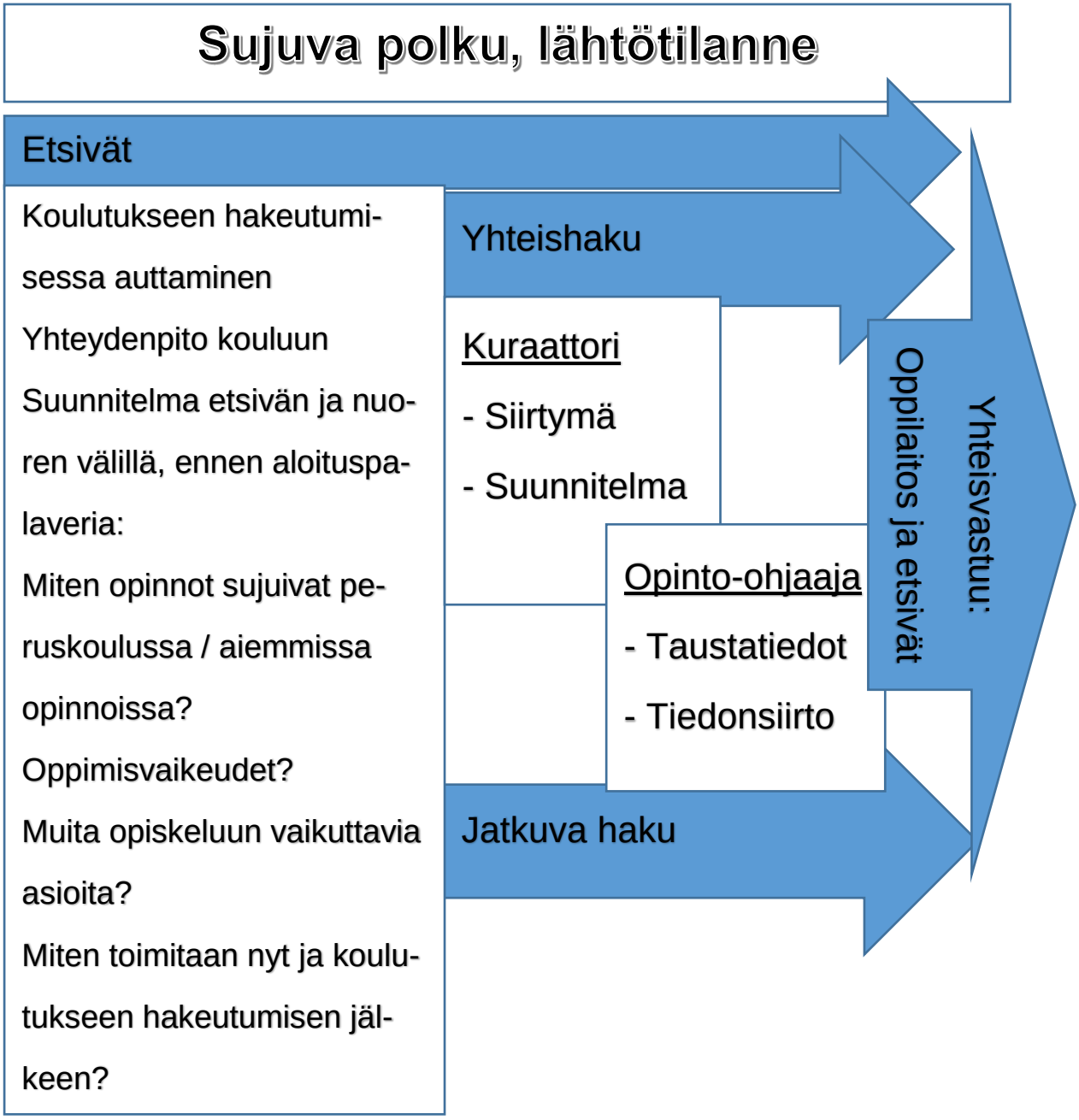

Kuva 1. Etsivän nuorisotyöntekijöiden ja kuraattorien laatima alustava suunnitelma Sujuva polku – yhteistyömallille

Etsivät nuorisotyöntekijät ja kuraattorit (myöhemmin työryhmä) määrittelivät yhteistyössä toteutettavan kolmen ensimmäisen kuukauden tuen vaiheet, kun nuori aloittaa ammatillisen koulutuksen. Sujuvalle polulle oli suunniteltu kolme

yhteistyötapaamista tuolle ajalle. Työryhmä ryhtyi toteuttamaan ajatusta syksystä 2017 alkaen niiden etsivän nuorisotyön asiakkaiden kanssa, jotka kokivat tarvitsevansa tukea opintojensa ensimmäisinä kuukausina.

Sujuva polku -mallin yhdeksi tärkeäksi tavoitteeksi voidaan määritellä nuoren sitoutuminen ja kiinnittyminen opintoihinsa monialaisen yhteistyön, oikeanlaisen tuen ja henkilökohtaisten tavoitteiden avulla. Mikäli nuori kuitenkin keskeyttää opinnot, hän saa silti varmistetusti tukea ja ohjausta omassa tilanteessaan siirtyessään takaisin etsivän nuorisotyöntekijän ohjaukseen. Yksikään nuori ei siis saisi kadota näiden toimijoiden muodostaman tukiverkon piiristä.

Luksian kuraattorit ja Lohjan kaupungin etsivät nuorisotyöntekijät ovat tehneet aiemminkin monialaista yhteistyötä. Tämä on tapahtunut nuoriso- sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolakien vaatimien pykälien mukaisesti: etsivä nuorisotyöntekijä on ohjannut omia asiakkaitaan koulutukseen ja kuraattorit ovat ilmoittaneet etsivälle nuorisotyölle, jos nuori lopettaa opintonsa Luksiassa. (Nuorisolaki 1285/2016, 10–11 §).

Alkukartoituskeskustelussa Luksian kuraattorit kertoivat, että ennen uutta oppilas- ja opiskelijahuoltolakia vain harvojen opiskelijoiden kohdalla saatiin tehtyä ennakoitu siirto. Noin yhteen kahdestakymmenestä opiskelijasta saatettiin ottaa yhteyttä etsivään nuorisotyöhön jo siinä vaiheessa, kun opiskelija oli vielä kirjoilla, ja oppilaitoksen työntekijöillä oli huoli, että hän saattaa keskeyttää opintonsa. Lähinnä yhteistyötä on syntynyt siis vasta siinä vaiheessa, kun opiskelija lopettaa opiskelun, ja Luksiasta tehdään lain velvoittama ilmoitus etsivälle nuorisotyölle. Nykyinen laki velvoittaa reagoimaan tilanteeseen jo aiemmin ja kehottaa oppilaitoksen opiskelijahuoltoa ottamaan tarvittaessa nuoren ja hänen huoltajansa luvalla yhteyttä myös muihin toimijoihin, joiden asiantuntemuksesta katsotaan olevan hyötyä nuoren opiskeluhuollollisissa asioissa (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287, 19 §).

2.2 Kehittämisen tarve

Kehittämistyö lähti liikkeelle alkukartoituksella syksyllä 2017. Alkukartoituksen tarkoituksena oli varmistaa, että ymmärrämme kehittämistyön tarpeen ja tavoitteen työryhmän kanssa samalla tavalla. Lisäksi halusin kerätä tietoa siitä,

mitä ajatuksia työryhmällä on monialaisen yhteistyön toteutumisesta tällä hetkellä: mitä onnistumisia ja haasteita he ovat kokeneet ja mitä muutoksia he toivovat yhteistyöhön. Tapaamisen aikana johdin keskustelua aiemmin laatimieni kysymysten kautta (liite 1). Keskusteluun osallistuivat tuolloin kaikki kolme Luksian kuraattoria ja kolme etsivää nuorisotyöntekijää. Keskustelusta puuttui siis kaksi pidempi aikaista etsivää nuorisotyöntekijää, joilla oli oleellista tietoa aiemmin toteutuneeseen yhteistyöhön liittyen. Niinpä kävin näiden kahden kanssa saman keskustelun vielä myöhemmin uudestaan. Äänitin molemmat keskustelut ja käytän niitä osana tässä sekä luvussa 3 esittämiäni näkökulmia.

Alkukartoituskeskustelussa kävi ilmi, että aiemmin toteutunut monialainen yhteistyö on ollut lähinnä korjaavaa. Valitettavan usein nuoren ongelmat ovat kasaantuneet, ja opintojen keskeytyessä etsivän nuorisotyön piiriin siirtyvällä nuorella on iso ongelmavyyhti mukanaan. Etsivät nuorisotyöntekijät toivovatkin oppilaitoksen työntekijöiltä aiempaa nopeampaa reagointia ja toimintaa. Herää kysymys, miksi tämä on muodostunut haasteeksi oppilaitoksessa. Onko kyse tietämättömyydestä vai asenteista? Ennakoiva työote on tähän saakka ollut vähäistä ja sattumanvaraista. Sen toteutuminen on riippunut paljon niistä henkilöistä, jotka työskentelevät nuoren kanssa oppilaitoksessa. Sattumanvaraisuus on näkynyt myös toisinpäin siinä, kehen etsivä nuorisotyöntekijä ottaa Luksiassa yhteyttä nuoren asioissa. Välillä yhteyttä on otettu opinto-ohjaajaan, välillä kuraattoriin tai opettajaan.

Kuraattorit ja osa etsivistä nuorisotyöntekijöistä kertovat, että yhteistyö on tiivistynyt ja muuttunut ennakoivammaksi parin viimeisen vuoden aikana. Toisaalta osa työryhmän jäsenistä toteaa, että toimintatapa on ollut nykyisen kaltaista aiemminkin. Toimijat kuvaavat ennakoivan työotteen esiintymistä siten, että molemmat tahot osaavat jonkin verran jo hyödyntää toistensa palveluja, jos nuori tarvitsee tukea ja ohjausta opintojen suunnitteluun tai elämässä yleensä.

Ennakoiva työote tarkoittaa siis tässä vaiheessa lähinnä yhteydenottoja puolin ja toisin omaa perustehtävää toteutettaessa. Opinnäytetyöni aiheena oleva varmistettu ja ennakoivampi toimintatapa on määritelty 1.1.2018 voimaan tulevaan uuteen lakiin ammatillisesta koulutuksesta näin: ”Koulutuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä opiskelijahuollon palveluita antavien ja järjestävien

viranomaisten ja muiden tahojen kanssa. Opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa”. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017, 99 §.)

Tällä hetkellä moniammatillinen yhteistyö aloitetaan siis usein vasta siinä vaiheessa, kun nuorella on jo vaikeuksia jatkaa opintojaan. Ongelmia on todennäköisesti kerääntynyt muiltakin elämän alueilta. Edellä mainittu pingispallomalli kuvaa tilannetta hyvin. ”Opiskelija on kuin pingispallo radalla, jossa toisesta päästä laitetaan sisään ja toisesta ulos”, kuten yksi Luksian kuraattoreista asian määritteli. Tämä tarkoittaa sitä tapahtumaketjua, jonka alkupäässä yhteiskunta velvoittaa nuorta hakemaan koulutukseen, jos hänellä ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa. Etsivät nuorisotyöntekijät tukevat ja ohjaavat häntä hakeutumisvaiheessa. Nuori hakee ja aloittaa opiskelun oppilaitoksessa, jossa ei osata vastata hänen tarpeisiinsa, koska niistä ei tiedetä tarpeeksi tai pahimmassa tapauksessa niistä ei tiedetä mitään. Tämä vaikeuttaa tarkoituksenmukaisen yksilöllisen ja henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimista, kun tuen tarpeet eivät ole opettajien ja muiden oppilaitoksen työntekijöiden tiedossa. Etsivä nuorisotyö jää taka-alalle nuoren aloittaessa opinnot. Yhteistyötä oppilaitoksen kanssa ei ole määritelty muihin kuin niihin tilanteisiin, joissa asiat jo menevät ei toivotulla tavalla. Nuori yrittää selviytyä ja poukkoilee radalla pingispallon lailla hetken, kunnes toteaa, että helpointa on jättää rata ja niin hän päätyy keskeyttämään opinnot. Pahimmassa tapauksessa hän katoaa kaikilta toimijoilta.

Luksian kuraattori kiteyttää opiskelijan tarpeen painottamalla sitä, että opiskelijan pitää saada sellaista palvelua, mitä hän tarvitsee. Palvelun määrää ja laatua ei voida tarkastella pelkästään rahoituksen kautta. Hän korostaa, että oppilaitos ei halua mahdollistaa nuoren syrjäytymistä. Se ei saa olla vaihtoehto, että turhautuessaan nuori jää kotiin makaamaan tai pelaamaan ja on nimellisesti mallikansalainen ollessaan oppilaitoksessa kirjoilla. Jos opinnot keskeytyvät, eikä kukaan reagoi, kuluu aikaa ja ongelmat kasaantuvat. Jossain vaiheessa nuori lopulta löytää tiensä etsivän nuorisotyön piiriin.

Monialaisen yhteistyön kehittäminen on paitsi Luksian, myös Lohjan kaupungin kannalta ajankohtainen. Lohjan kaupungin nuorisopalvelut ovat kehittäneet

kaupungin nuorille tarjottavia palveluja vuodesta 2012 alkaen. Elokuussa 2017 Lohjan nuorisoskeskus Harjula avasi ovensa. Harjulassa järjestetään nuorille hallinnon rajat ylittäviä palveluja monialaisesti, matalan kynnyksen periaatteella. Toimijat ovat saman katon alla ja sen toimintaa kehitetään Ohjaamoksi ESR:lta saadun rahoituksen turvin.

3 KEHITTÄMISTYÖN TEOREETTINEN PERUSTA

3.1 Keskeiset käsitteet

Keskeinen käsite tässä opinnäytetyössä on monialainen yhteistyö. Sen lähikäsitteeksi voidaan luontevasti nimetä moniammatillinen yhteistyö, joka on vakiintunein viranomaisten yhteistyötä kuvaava käsite. Termi moniammatillinen on käännös englanninkielisistä käsitteistä *multiskills* ja *multiprofessional* ja siinä korostuu ammattiosaaminen. Käsite monialainen yhteistyö kuvaa toiminnan luonnetta selkeämmin ja laajemmin kuin moniammatillinen yhteistyö. Monialainen yhteistyö -käsitteellä halutaan korostaa sitä, että yhteistyö tarkoittaa laajempaa kuin yhden ja saman sektorin sisällä tapahtuvaa eri ammattiryhmien välistä yhteistyötä. (Lybeck & Walldén 2011, 25–26.)

Tässä työssä käytän ensisijaisesti termiä monialainen yhteistyö. Lähikäsite moniammatillinen yhteistyö antaa kuitenkin paljon taustateoriaa monialaiselle yhteistyölle, siksi keskityn myöhemmin joidenkin yhteistyön kannalta keskeisten asioiden tarkisteluun moniammatillinen yhteistyö -käsitteen kautta.

Monialainen yhteistyö käsitteenä on määritelty nuorisolaissa tarkoittamaan hallinnonrajat ylittävää, kunnan ja valtion viranomaisten ja toimialojen toteuttamaa yhteistyötä. Yhteistyöhön saattaa osallistua myös muita toimijoita, esim. kirkon viranomaisia tai kolmannen sektorin toimijoita. Laki velvoittaa nämä tahot toimialoittain suunnittelemaan ja järjestämään nuorille suunnattuja palveluja. Yksityisillä palvelujen tuottajilla ei ole vastaavaa toimintavelvoitetta. (Lybeck & Walldén 2011, 25–26.)

Monialaisen yhteistyön toteuttamisessa on tärkeää, että työntekijät tuntevat paitsi oman toimialansa palvelut, he tietävät myös, mitä muut toimialat voivat tuoda yhteistyöhön ja asiakkaan auttamiseen. Työkokemus ja osaaminen yh-

distyvät laaja-alaiseksi asiantuntijuudeksi hyvin toimivassa monialaisessa yhteistyössä. Jotta tämä toteutuu, vaatii se työntekijöiltä oikeaa asennetta tarkastella asioita uusista näkökulmista ja tehdä asioita eri tavalla kuin on aiemmin totuttu tekemään: yhdessä, yli oman toimialan rajojen. (Lybeck & Walldén 2011, 27.)

Myös verkostoyhteistyö on näin ollen lähikäsite monialaiselle yhteistyölle. Verkostoyhteistyön määrittelyssä on tärkeää, että verkoston jäsenet paitsi tuntevat toisensa, tekevät konkreettisesti myös työtä yhdessä. Ennen verkostoyhteistyön vaihetta koossa on verkosto, jossa toimijoita yhdistää sama asia. He saattavat jollain tasolla tehdä yhteistyötä, jakaa ajatuksiaan ja tietojaan, tutustua, mutta konkreettinen yhteistyö ei vielä toteudu. Jopa organisaation sisäisillä verkostoilla voi olla käsitys, että he tekevät moniammatillista yhteistyötä, mutta tarkemmin asiaa tarkasteltaessa käykin ilmi, että kyseessä on ennemminkin useiden ammattilaisten rinnakkain tapahtuva työskentely. Verkostoyhteistyössä korostuu asiantuntijuus. Asiantuntijuutta painotetaan työelämätutkijoiden mukaan entistä enemmän ammattinimikkeiden sijaan, koska ammattiroolit ja niihin liittyvät ennalta määritellyt työnkuvaukset eivät enää anna riittävää kuvaa tämän päivän työelämässä. (Isoherranen 2012, 10–11.)

3.2 Monialainen yhteistyö ilmiönä

3.2.1 Monialainen yhteistyö sosiaalisen vahvistamisen tukena

Etsivän nuorisotyön ja monialaisen verkostotyön toimintamallien vahvistuessa on lähdetty hakemaan rajaa ennaltaehkäisevän ja korjaavan työn väliin (Gretschel ym. 2016, 167). Käsite syrjäytymisen ehkäiseminen muutettiin vuoden 2006 nuorisolaissa käsitteeksi ’sosiaalinen vahvistaminen’. Silloinen kulttuuriministeri Claes Anderson totesi, että nuoret eivät tarvitse syrjäytymisen ehkäisemistä ja se on käsitteenä leimaava. Sosiaalinen vahvistaminen -käsitteen käyttöön ottamisen tarkoituksena oli vähentää toiminnan leimaavuutta; kaikki nuoret tarvitsevat jossain määrin sosiaalista vahvistamista. Samalla se kuvaa hyvin korjaavan ja ennalta ehkäisevän välistä suhdetta monialaisessa yhteistyössä. (Aaltonen 2011, 17.)

Nuorisolain 9. pykälän mukaan nimetyn ohjaus- ja palveluverkoston kohderyhmänä ovat kaikki kunnassa asuvat nuoret. Laki velvoittaa tämän verkoston toimimaan vuorovaikutuksessa nuorisoalan järjestöjen, seurakuntien sekä muiden nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Ohjaus- ja palveluverkostolle on laissa määritelty kolme tehtävää, jotka velvoittavat

1. tuottamaan tietoa ja hyödyntämään sitä mm. päätösten tukena ja palveluja kehitettäessä
2. edistämään palvelujen yhteensovittamista ja menettelytapoja nuoren palveluihin ohjaamisessa, sekä sujuvoittamaan tiedonvaihtoa
3. edistää yhteistyötä nuorisotoiminnassa

(Nuorisolaki, 9 §.)

Etsivässä nuorisotyössä monialainen ja hallinnonrajat ylittävä yhteistyö liitetään usein syrjäytymisen ehkäisemiseen. Näissä työmuodoissa luodaan toimintarakenteita ja välineitä, joilla parannetaan nuorten kasvu- ja elinoloja sekä vahvistetaan heitä sosiaalisesti. (Aaltonen 2011, 17.)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa on mainittu yhteistyöstä: ”Opiskeluhuoltosuunnitelmaan on kirjattava yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa” (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, 13 §). Laki ammatillisesta koulutuksesta puolestaan määrittelee yhteistyön tarvetta: ”Koulutuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä opiskelijahuollon palveluita antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa. Opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa” (Laki ammatillisesta koulutuksesta, 99 §.)

Sosiaalinen vahvistaminen käsitteenä kertoo myös siitä, että nuori on osallisena omassa prosessissaan, olipa se sitten koulutukseen tai työhön liittyvä. Lisäksi käsite viittaa myöskin ennakoivaan työotteeseen. Näin ollen sosiaalinen vahvistaminen yhtenä Sujuvan polun tavoitteena on mielestäni varsin kuvaava ja sopii tämän kehittämistyön termistöön paremmin kuin syrjäytymisen ehkäiseminen, vaikka siitäkin toki osittain on kysymys.

3.2.2 Monialainen yhteistyö ja asiakaslähtöisyys

Ilmiönä monialainen yhteistyö ei ole uusia asia. Sen merkitys on viime aikoina vahvistunut, kun monialaisesti järjestetyt palvelut on nähty yhtenä asiakaslähtöisyyden peruspilarina. Kun asiakkaan ongelmat ja haasteet ovat monelta eri elämänalueelta, ei yhden osaamisalueen hallinta riitä kokonaistilanteen ratkaisemiseksi. Lisäksi keskeistä on, että asiakas itse sekä mahdollisesti myös hänen lähipiirinsä osaavat ja haluavat vaikuttaa omia asioitaan koskeviin ratkaisuihin. (Isoherranen 2012, 10.)

Isoherranen (2006) kuvaa moniammatillista yhteistyötä sosiaali- ja terveysalan asiakastyökontekstissa, ja se on laajennettavissa muuhunkin moniammatillisesti ja monialaisesti toteutettavaan asiakastyöhön. Hän korostaa vuorovaikutusprosessia yhteisen tapauskohtaisen tavoitteen määrittelemisessä ja yhteisen käsityksen eli jaetun sosiaalisen kognition luomisessa. Keskustelun aikana sovitaan tarvittavat toimenpiteet tai ongelman ratkaisut. Toimijat luovat tavoitteen mukaiset yhteiset pelisäännöt ja vuorovaikutteinen yhteistyötilanne tapahtuu siis yhdessä hyväksytyin toimintaperiaattein. (Isoherranen 2006, 14.)

Nuorisotyön kentällä hallinnon rajat ylittävä, monialainen yhteistyö liittyy läheisesti myös nuorten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluihin (TNO-palvelut) sekä elinikäisen oppimisen ja ohjaamisen toimintamalleihin. Näissä yhteyksissä monialaisen yhteistyön tavoitteena on kohdata nuori ns. matalan kynnyksen periaatteella kokonaisvaltaisesti. Tavoitteena on, ettei hänen tarpeitaan jaotella palvelujärjestelmästä nousevan sektoriajattelun ja viranomaiskäytäntöjen perusteella, vaan nuori kohdataan kokonaisvaltaisena yksilönä (Kuure 2016, 64.)

TNO-palvelujen keskeisin ajatus on tarjota palveluja monialaisesti ja asiakaslähtöisesti. Yleensä nämä palvelut liitetään palvelupisteessä, esim. Ohjaamossa toteutettavaan monialaiseen palveluun, jossa eri alojen ammattilaiset ja asiantuntijat ovat yhtä aikaa paikalla samassa paikassa. Nuori voi saada heiltä tietoa, neuvontaa ja ohjausta yhdellä käynnillä. Palvelupisteissä palvelujen tarjonta muotoutuu nuoren tarpeiden mukaisesti. Tarvittaessa ammattilaiset voivat olla myös yhdessä nuoren ohjaustilanteessa. TNO-palveluja voi saada myös verkossa ja sosiaalisessa mediassa. (Fedotoff ym. 2016, 3.)

Asiakaslähtöisyys tarkoittaa tässä kehittämistyössä nuorilähtöisyyttä. Asiakaslähtöisyydessä on kolme perustekijää: asiakas, palveluntarjoaja(t) ja palveluprosessi (Fedotoff 2016, 52). Keskiössä on nuoren saama kokonaisvaltainen tuki oman pääprosessinsa, eli opintojen yhteydessä. Se toteutetaan monialaisesti ja ennakoiden, matalan kynnyksen periaatteella. Nostan TNO-palvelut esiin tässä työssä asiakaslähtöisyyden taustateoriana, koska näen Sujuvan polun -mallin olevan osa TNO-palvelukokonaisuutta. Sujuva polku tarjoaa nuorelle mahdollisuuden tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluihin osana hänen opintoihinsa liittyvää ohjausta. Asiakas- eli nuorilähtöisyys toteutuu monialaisesti nuoren omaan ympäristöön eli oppilaitokseen jalkautuvana TNO-palveluna.

3.3 Aiemmat tutkimukset

3.3.1 Monialaisen yhteistyön edellytykset

Jotta nuoren kokonaisvaltainen tilanne pystytään tunnistamaan ja häntä siinä tukemaan, tarvitaan monialaista yhteistyötä. Tämän hetkinen nopeita siirtymiä toisella asteella korostava koulutuspolitiikka saattaa aiheuttaa vääriä valintoja ja sitä kautta epäonnistumisia. Oppilaitoksissa ei pystytä ratkomaan nuoren ongelmia, jotka eivät suoraan liity oppimiseen, kuten esim. asunnottomuus, velkaantuminen, päihteet, mielenterveyden ja jaksamisen ongelmat tai kykenemättömyys hankkia tietoa ammatinvalintansa tueksi. (Haapakorva ym. 2017, 169.) Nuorisobarometrin 2017 tulosten mukaan 30 % nuorista ilmoittaa opintojen ulkopuolisten tekijöiden vaikuttaneen erittäin paljon tai melko paljon koulutuksen keskeytymiseen (Kiilakoski & Myllyniemi 2017, 47).

Isoherranen (2006) listaa viisi asiaa, jotka edistävät moniammatillista asiakasyhteistyötä. Kun nämä toteutuvat, muodostuu asiakkaan polusta oikean suuntainen. Nämä ovat asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, vuorovaikutustietoinen yhteistyö, työntekijöiden ja organisaatioiden roolirajojen ylitykset sekä verkostojen huomioiminen. (Isoherranen 2006, 15–16).

Kaiken perustana on asiakaslähtöisyys, johon pyritään tietoisesti ja joustavasti oikeiden toimintojen kautta. Tämä vaatii työntekijöiltä myös oikeanlaista asennetta. Asiakkaan tilanteen huomioiminen holistisesti vaatii rinnakkain työskentelemisen sijaan yhdessä työskentelemistä. Yhteistyötä tehdään verkostona, sillä kokoonpanolla, mitä asiakkaan tilanne vaatii. Verkostoilla tarkoitetaan tässä niitä suhteita, jotka yhdistävät asiakkaan elinpiirissä ennalta määritellyn joukon organisaatioita, kohteita, tapahtumia ja ihmisiä. Monialainen verkosto työskentelee vuorovaikutustietoisesti. Tämä tarkoittaa, että työntekijät hahmottavat ja ymmärtävät vuorovaikutuksen merkityksen ja tietoisesti vaikuttavat siihen. Koko yhteistyön ydin on siinä, että sopiva vuorovaikutustapa löytyy ja tietoa voidaan prosessoida yhdessä. Tämä edellyttää rooleihin liittyvien rajojen ja sääntöjen joustavaa ylittämistä työntekijä- ja organisaatiotasolla, mikäli asiakkaan etu sitä vaatii. (Isoherranen 2006, 15–16.)

Edellä olleen on mahdollista toteutua, jos työntekijöiden välillä vallitsee luottamus. Se korostuu monialaisen yhteistyön edellytyksenä useissa tutkimuksissa (esim. Isoherranen 2012). Aina edes yhteinen tavoite ei riitä yhteistyöhön motivoitumiseen, jos keskinäinen luottamus ei ole vahva (Isoherranen 2012, 56).

Jos luottamusta ei ole, saattaa toimijoiden välille syntyä yhteistyötä hidastavia epäluuloja ja väärin ymmärrystä, mikä puolestaan on esteenä rooleihin liittyvien rajojen ylityksiin. Tähän tilanteeseen vaikuttavia tekijöitä ovat esim. toimijoiden vahva ammatti-identiteetti ja asiantuntijuus. Monialaisessa yhteistyössä onkin tärkeää avoimuus sekä rohkeus kohdata uusia toimijoita ja tilanteita. Työntekijän tulisi antaa itselle mahdollisuus tutustua negatiivisestikin näyttäytyneeseen yhteistyökumppaniin puhtaalta pöydältä, yhteisen tavoitteen kautta. (Kallio 2016, 43.)

Nuorten palvelujärjestelmässä toimijoiden asenne on myönteinen monialaista yhteistyötä kohtaan, koska he ovat huomanneet yhteistyön edut. Tämä lisää luottamusta muihin toimijoihin. Näin on käynyt mm. nuorten yhteiskuntatakuun kokeilun myötä. (Kuure 2016, 69-70.)

3.3.2 Monialaisen yhteistyön haasteet

Toimijoiden ja heidän taustaorganisaatioidensa erilaiset arvot, ohjeistukset ja säädökset saattavat luoda haasteita moniammatilliselle yhteistyölle. Yhteisen, luottamukseen perustuvan toimintakulttuurin löytäminen ja ammattirajojen ylittäminen edellyttää sekä aikaa että tilaa. Parhaimmillaan moniammatillinen rajapinta muodostaa oppimisen tilan, jossa toimijat kohtaavat toisensa tasavertaisesti. Tällainen oppiminen on osallistava ja aktiivinen prosessi, jonka aikana muutetaan ympäristöä ja luodaan uutta tietoa. (Nykänen ym. 2007, 208.)

Isoherrasen (2012) tutkimus nostaa esiin haasteita sosiaali- ja terveysalalla, sairaalaympäristössä. Nämä tulokset ovat yleistettävissä muihinkin asiakastyöympäristöihin, joissa ihmisiä kohdataan monialaisesti. Tämän vuoksi käsittelen niitä myös tässä yhteydessä. Isoherranen puhuu haasteista, joiden kohdalla uusien merkitysten luominen, yhteinen sopiminen ja sitoutuminen ovat erityisen tärkeitä. Kun yhteinen ymmärrys on löytynyt ja sitä kautta toimijat ovat sitoutuneet yhteistyöhön, muuttuvat haasteet monialaisen yhteistyön vahvuuksiksi. Nämä viisi asiaa ovat sovitut ja joustavat roolit, vastuuajattelun kehittyminen, yhteisen tiedon luominen, organisaatio rakenteena ja rajana sekä moniammatillisen yhteistyön oppiminen. (Isoherranen 2012, 153.) Avaan näitä pääkohtia tarkemmin johtopäätösten yhteydessä, luvussa 7.

Joustavat roolit ja ammattirajojen ylittäminen ovatkin sekä haaste että edellytys monialaisen yhteistyön onnistumisen kannalta. Ammattilaisten omaksumat roolit koetaan usein hyvin pysyviksi ja asiantuntijuusrajojen ylittäminen ei aina ole helppoa (Isoherranen 2012, 110–112). Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö sen tavoitteellisimmassa merkityksessä ei voi toteutua, jos tarkastelemme asioita vain oman koulutuksemme, kokemuksemme ja työtehtävien kautta. Silloin tarkastelu jää kapeaksi ja näemme vain omat tavoitteemme ja ratkaisumallit omien työtehtäviemme puitteissa (Isoherranen 2006, 13).

Ammattirajojen ylittämiseen liittyy myös vastuunjako, joka ei voi toteutua, jos vanhoista roolimalleista pidetään tiukasti kiinni. Esim. oppilaitosmaailmassa opettaja ei enää ”vain” opeta, vaan hänellä täytyy olla kokonaisvaltaisempi ote nuoren opiskelijan kohtaamisessa. Vastuunjako saattaakin muodostua monialaisen yhteistyön kompastuskiveksi, ellei sitä ole selkeästi yhdessä määritelty.

Ei riitä, että toimijat sopivat, että jokainen kantaa vastuunsa omalla toimialallaan, vaan tarvitaan selkeämpi malli, jolla yhteisvastuu on määritelty. Mallissa on hyvä määritellä kolme asiaa. Ensinnäkin on syytä pohtia jokaisen omaan toimialaan liittyvä ammatillinen vastuu ja sen reuna-alueet joustavan ammattiroolin näkökulmasta. Toiseksi pitää määritellä, mitä tarkoittaa yhteisvastuu, jotta kokonaisuus toimii. Kolmantena tulevat erityisvastuut, jotka voivat liittyä esim. joidenkin yhdessä sovittujen tehtävien hoitamiseen. (Isoherranen 2012, 120.)

Monialaiseen yhteistyöhön liittyy tiedonsiirto, johon puolestaan liittyy vaitiolovelvollisuuden ja salassapitosäädösten mukanaan tuomia haasteita. Esimerkiksi koulutuksen piirissä opiskelijoiden tiedot pidetään salassa ja niitä luovutetaan organisaation sisälläkin vain opiskelijan erityisellä suostumuksella. Tämä on haaste monialaisessa yhteistyössä ja se pitää huomioida asiakaslähtöisiä toimintatapoja suunniteltaessa. Onnistunut nuorisotakuu hankkeen – loppuraportissa kyselyyn vastanneet nuoret kokivat, että monialainen yhteistyö ei toteudu, koska olennaiset tiedot eivät sujuvasti siirry toimijalta toiselle (Ervamaa 2014, 5).

Samaisessa loppuraportissa nousi esiin, että ammattilaisetkin toivoivat tiedonsiirtoon selkeitä ohjeita. Tietosuojakysymykset nähtiin jopa monialaisen yhteistyön hidasteena. Ammattilaiset pohtivat, miten tietoa voitaisiin siirtää sujuvammin työntekijältä toiselle asiakkaan suostumuksella. (Ervamaa 2014, 13.) Myös Nykänen ym. (2007, 232) totesivat, että salassapitosäännöksiä tulisi kehittää kansallisesti siten, etteivät ne muodosta estettä asiakaslähtöiselle moniammatilliselle yhteistyölle.

Tiedonsiirtoon liittyviä välineitä on siis syytä pohtia. Nykyinen sähköisten järjestelmien käyttäminen ajaa asiansa siinä mielessä, että tietoihin on helppo päästä ja toisen ammattilaisen kirjaamat tiedot ovat helposti luettavissa. Sähköisessä muodossa tiedon kokoaminen mahdollistaa myös sen, että asiantuntijoilla on oikea tieto käytettävissä ilman tapaamista. Haasteeksi muodostuukin se, että tietoa on järjestelmässä paljon ja rajoitetun ajankäytön kannalta oikeaa tietoa voi olla joskus vaikea löytää. Lisäksi organisaatiorajat ylittäviin tietoihin ei sähköisesti pääse lainkaan. Sähköisesti kirjattu tieto ja informaatio on fyysisesti hajautunutta tietoa, eikä siihen tutustuminen kaikissa tapauksissa

riitä asiakkaan kokonaistilanteen hahmottamiseen. (Isoherranen 2012, 125, 155.)

Vastuunjako, tiedonsiirto ja asenteet toistuivat useimmissa moniammatillista yhteistyötä käsittelevässä tutkimuksissa ja kehittämistöissä haasteellisina, mutta onnistuessaan monialaisen yhteistyön edellytyksiä luovina tekijöinä (esim. Koski 2016, 53). Näihin läheisesti liittyvä johtaminen ja toiminnan jalkautuminen luontevaksi osaksi olemassa olevia rakenteita olivat myös usein esiintyviä haasteita. Nämäkin muuttuivat alueellisiksi vahvuuksiksi niissä tapauksissa, kun haasteet oli onnistuttu ratkaisemaan. (Esim. Nykänen ym. 2007, 232.)

3.3.3 Monialaisen yhteistyön vahvuudet

Kontio (2010) määrittelee moniammatillisessa yhteistyössä korostuvan jaetun asiantuntijuuden merkityksen. Näin on varsinkin ihmissuhdealoilla. Kontio korostaa, että moniammatillisen yhteistyön vahvuuksia ovat sen toimijoiden erilainen osaaminen sekä valtuudet suorittaa tiettyjä tehtäviä. (Kontio 2010, 6.)

LAPE-raportin (Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma, 2017) mukaan tarvitaan kokonaiskuva sekä elämäntilanteiden ja hyvinvoinnin eri ulottuvuuksien hahmottamista. Asiakkaan eli nuoren elämäntilanne on keskiössä ja palvelut rakentuvat sen tuottamien tarpeiden ympärille, eikä päinvastoin. Kun palvelujen tuottajat muodostavat toimivan palvelukokonaisuuden ja asiakaslähtöisen suunnitelman sen ympärille, muodostuu asiakkaalle selkeämpi kuva hänelle suunnatusta palvelusta. Asiakkaan oma sitoutuminen palveluun ja yhdessä sovittuihin tavoitteisiin vahvistuu. Palvelujen yhteensovittamisella on myös positiivisia kustannusvaikutuksia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 7.)

Oppilaitoksissa tulisi avoimin mielin tarkastella nuoren elämää kokonaisuutena ja sitä kautta pohtia, millaista yhteistyötä oppilaitoksen työntekijät voisivat tehdä muiden nuorten kanssa toimivien tahojen kanssa (Kallio 2016, 87). Se ei tarkoita ylimääräisiä aika- tai henkilöresursseja, vaan päinvastoin; se voi tullessaan tuoda helpotusta, kun opettajalla tai tutkinnonohjaajalla on muitakin asiantuntijoita ratkomassa opiskelijan haasteisiin liittyviä kysymyksiä. Oppilai-

toksissa voidaan keskittyä paremmin omaan perustehtävään, kun nuoren tukena on oppilaitoksen ulkopuolella muitakin toimijoita, ja kaikkien yhteisenä tavoitteena on nuoren opinnoissa onnistuminen.

Etsivän nuorisotyön vapaaehtoisuuden periaatteen mukaan nuori itse päättää, haluaako hän ottaa vastaan etsivän nuorisotyön palveluja. Tämän merkitys korostuu monialaisesti toteutettavassa yhteistyössä. Nuoret ovat kasvaneet yhteiskunnassamme siihen, että heillä on oikeus ja mahdollisuus tehdä valintoja omaan elämäänsä liittyen ja he itse määrittelevät, miten tämä tapahtuu. Näiden valintojen keskellä nuori kuitenkin tarvitsee tukea. (Fedotoff 2016, 49.)

Kun tukea pystytään tarjoamaan monialaisesti, tulee nuoren kokonaistilanne huomioitua eikä nuoren tarvitse poukkoilla palvelujen välillä, jolloin pahimmassa tapauksessa käy niin, ettei kukaan ota kokonaisvastuuta nuoren tilanteesta. Monialaisesti, yhdessä nuoren kanssa palveluja kehittäen, autamme parhaiten nuorta kiinnittymään yhteiskuntaan ja kasvamaan yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä.

3.4 Aiemmat kehittämishankkeet

Tieto-, neuvonta ja ohjauspalveluja on pyritty koordinoimaan ja yhdistämään asiakaslähtöisempään suuntaan useiden isojen hankekokonaisuuksien avulla viimeisen kymmenen vuoden aikana. Näissä hankkeissa on pyritty kehittämään verkostoyhteisyötä ja niiden tavoitteena on kokonaisvaltainen asiakkaan kohtaaminen monialaisesti ja yhden luukun periaatteella. Ajankohtainen esimerkki tästä on tällä hetkellä ympäri Suomea perustettavat Ohjaamot, joiden syntymiseen ovat vaikuttaneet kaikki seuraavassa esittelemäni hankekokonaisuudet. Saman tapaisia monialaisia ohjauspisteitä perustettiin jo vuosina 2008–2014 toimineen Opin Ovi -hankekokonaisuuden rahoituskaudella tavoitteena luoda matalan kynnyksen palveluita tietoa, neuvontaa ja ohjausta hakeville aikuisille. Opin Ovesta saadut tulokset ovat siirrettävissä luontevasti myös nuorten palveluihin. Tärkein tulos Opin Ovi -hankekokonaisuudesta lieneekin alueen ammattilaisten ymmärrys siitä, että vastuu asiakkaan tieto-, neuvonta- ja ohjaustarpeesta on yhteinen, ilman organisaatio- tai roolijakoa.

Nuorisotakuun ja sen yhteydessä toteutetun Nuorten aikuisten osaamisohjelman (NAO) kohderyhmänä ovat olleet vuodesta 2013 alkaen nuoret ja nuoret aikuiset, joiden katsotaan olevan syrjäytymisvaarassa. Heillä ei ole koulutustai työpaikkaa ja osalta puuttuu toisen asteen tutkinto. NAO on jakautunut hakevaan ja tukevaan toimintaan. Sen toteutumisesta ovat vastanneet ammatilliset oppilaitokset. Nuorisotakuun toimenpiteet puolestaan etenivät TE-toimiston kautta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö s.a.)

Nuorisotakuun ja NAO:n kohderyhmiin kuuluvia nuoria on ohjattu tai velvoitettu toimenpiteisiin, joiden on katsottu edistävän heidän asemaansa yhteiskunnassa. Heitä on pyritty myös tukemaan toimenpiteiden aikana. Näissä molemmissa hankkeissa monialaisella yhteistyöllä on iso rooli. Nuoren asioita pohditaan yhdessä esimerkiksi etsivän nuorisotyöntekijän ja TE-toimiston asiantuntijan sekä nuoren itsensä kanssa. Mahdollisesti keskusteluun osallistuu muitakin, joiden asiantuntijuudella on hyötyä nuoren asioiden etenemisessä. Nämä hankkeet ovat mahdollistaneet alueellisen yhteistyön kehittymisen eri toimijoiden välille tutustumisen ja yhdessä tekemisen kautta.

Onnistunut nuorisotakuu -hanke on arvioinut nuorisotakuun toteutumista ja tuloksia monialaisen yhteistyön näkökulmasta. Lohja oli yksi kolmesta uusmaalaisesta kunnasta, jotka olivat mukana tässä arvioimishankkeessa. Muut kaksi olivat Loviisa ja Kerava. Nuorisotakuun onnistumisia ja hyötyjä tarkasteltaessa eri toimijoiden ja sektorien välinen yhteistyö korostui merkittävänä tekijänä. Sekä nuoret että ammattilaiset toivoivat yhteistyön kehittyvän edelleen jatkossa siten, että palvelut olisivat saatavilla yhden katon alta matalan kynnyksen periaatteella. (Ervamaa 2014, 13.)

Kallio puolestaan arvioi tutkimuksellisessa kehittämistyössään NAO:n hakevaa toimintaa valtakunnallisella tasolla. Näissäkin tuloksissa korostui monialainen verkostoyhteistyö nuoren eri elämänpiireissä. Tutkimukseen osallistuneet verkostoissa toimivat ammattilaiset toivoivat yhteisten toimintamallien käytäntöjen mallintamista yli rooli- ja organisaatiorajojen. Mallintamisessa he pitivät tärkeänä sekä oppilaitosten sisäisten että verkostojen yhteisten ohjausprosessien avaamista yhteistyössä muotoutuneiden pelisääntöjen ja käytäntöjen kautta. (Kallio 2016, 72-73.)

Yhteistyö ja vahva tahtotila tehdä yhteistyötä eivät aina riitä, jos rakenteet ovat esteenä ja yhteinen toimintamalli puuttuu. Tajua mut -toimintamalli on Sitran Suomeen tuoma Hollannista lähtöisin oleva konkreettinen työkalu, jonka tavoitteena on lopettaa ”nuoren pompottelu luukulta toiselle”. Se tarjoaa matalan kynnyksen toimintamallin myös ammattilaisille puuttua jo varhaisessa vaiheessa huolta herättävään tilanteeseen nuoren elämässä. Toimintamalli on internetissä oleva sivusto lomakkeineen, jolla joko nuori itse ilmoittautuu palveluun tai joku hänen lähellään toimiva henkilö voi tehdä sen. Palvelua koordinoi etsivä nuorisotyöntekijä. (Tajua Mut! s.a.)

Kaikki edellä kuvatut hankkeet ovat kehittäneet palveluja monialaisen yhteistyön suuntaan. Lapset, nuoret ja perheet saavat mahdollisimman helposti ja matalalla kynnyksellä tarvitsemaansa palvelua palvelujen yhdyspinnoilla. Palvelu on asiakaslähtöisesti ja monialaisesti toteutettu. Toimijoiden asenteisiin vaikuttaa ymmärrys siitä, että nuorille suunnatut palvelut syntyvät verkostoissa ja toimintamalli on luonteeltaan systeeminen. Kun systeemin yhdessä osassa tapahtuu jotain, se vaikuttaa koko systeemiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018, 14).

3.5 Omat näkökulmavalinnat

Keskityn tässä kehittämistyössäni niihin näkökulmiin, jotka ovat osoittautuneet merkityksellisiksi ja samalla haasteellisiksi monialaisen yhteistyön toteutumisessa Lohjan etsivän nuorisotyön ja Luksian välillä. Tärkeä näkökulma on nuorikeskeisyys. Nuorelle Sujuva polku on vapaaehtoinen valinta ja hän on prosessin päähaltija. Työtä nuoren opintojen ja elämänhallinnan eteen tehdään yhdessä. Tämän ymmärtäminen asenne- ja vuorovaikutustasolla on tärkeä edellytys Sujuvan polun toteutumiselle ammatillisessa koulutuksessa.

Koska kyseessä on organisaatio- ja ammattirajoja ylittävä yhteistyö, joka jää niin nuoriso- kuin oppilas- ja opiskelijahuoltolaissakin hyvin yleiselle tasolle, muodostuu tärkeäksi näkökulmaksi yhteisen vastuun määritteleminen. Kehittämistyössäni keskityn ammattirajoja ylittävän monialaisen yhteistyön määrittelemiseen mm. yhteisten tavoitteiden ja jaetun vastuun näkökulmasta. Tähän liittyy myös selkeä työnjako asianosaisten kesken.

Kolmantena tärkeänä näkökulmana on ennakoiva työote. Määrittelemme työryhmän kanssa asioita, jotka edesauttavat sen toteutumista niin etsivän nuorisotyön kuin oppilaitoksen toimintojen näkökulmasta. Näitä ovat esim. sovitut ja säännölliset tapaamiset, niissä käsiteltävät asiat sekä avoin ja välittävä ilmapiiri. Yhteisesti määritellyt arvot nuoren kohtaamisessa ovat myös merkityksellisiä yhteistyön onnistumisen kannalta. Näiden asioiden toteutuessa uskon, että myös nuoren itseohjautuvuus sekä kyky ja tahto hoitaa omia asioitaan kasvavat.

4 KEHITTÄMISTYÖN TAVOITE JA VALITUT METODIT

4.1 Kehittämisen tavoite ja siihen tähtäävät toimenpiteet

Kehitän opinnäytetyössäni monialaista yhteistyötä yhdessä monialaisen työryhmän kanssa. Tavoitteenamme on selkeä ja systemaattisesti toteutuva yhteistyö, joka mahdollistaa ennakoivan ja holistisen työotteen nuoren tukemisessa hänen ammatillisissa opinnoissaan. Ennakoiva työote on oikea-aikaista ja se tuottaa yksilöllisiä sekä nuorilähtöisiä ohjauksellisia toimia.

Monialaisesta yhteistyömallista hyötyvät paitsi Sujuvalle polulle lähtevät nuoret, myös nuoren rinnalla kulkevat työntekijät. Heitä on oppilaitoksessa, etsivässä nuorisotyössä, Ohjaamoissa ja muissa organisaatioissa, jotka jollain tavoin linkittyvät nuoren elämään. Sujuva polku antaa eväitä toteuttaa monialaista yhteistyötä paitsi aiempaa ennakoivammin myös tasalaatuisemmin. Mallilla pyritään vaikuttamaan yhteistyöhön liittyviin asenteisiin, joita saattavat värittää tiedon puute, ennakkoluulot ja tietynlainen näköalattomuus monialaisen yhteistyön tarkoituksesta ja mahdollisuuksista. Lisäksi mallissa tehdään näkyväksi prosessiin liittyviä arvoja.

Lopullisena päämääränä kehittämisessä on nuoren sosiaalinen vahvistaminen ja tutkinnon tai osatutkinnon suorittamisen mahdollistaminen ammatillisten opintojen aikana. Nuoren itseohjautuvuuden ja itsetuntemuksen lisääntyessä nuori oppii asettamaan itselleen realistisia tavoitteita ja välitavoitteita, joita kohti kulkea. Malli palvelee etsivän nuorisotyön asiakkaiden kiinnittymistä ammatilliseen koulutukseen ja tehostaa myös läpäisyn mahdollisuutta. Siihen kirjataan Sujuvan polut vaiheet kolmen kuukauden ajaksi opintojen aloittamisesta.

Laadin mallin siten, että siitä on helppo hahmottaa Sujuvan polun prosessi. Mallin avulla etsivä nuorisotyöntekijä pystyy kertomaan nopeasti ja selkeästi nuorelle, mistä Sujuvan polun prosessissa on kysymys. Tämä tapahtuu ennen koulutuksen alkamista, etsivän kysyessä nuorelta, haluaako tämä lähteä mukaan Sujuvalle polulle. Mallista ja luvusta 6 löytyvät Sujuvan polun vaiheet sekä tarkempi kuvaus kuhunkin vaiheeseen. Kuvaukseen on kirjoitettu kunkin vaiheen tavoite, avainhenkilöt ja vastuunjako. Myös arvot ja avainhenkilöiden roolit on kuvattu näille sivuille, jotka ovat ensisijaisesti suunnattu mukana kulkeville ammattilaisille. Kuvauksen tarkoituksena on selvittää, miten eri vaiheiden tulisi toteutua Sujuvalla polulla, jotta nuoren tarvitsema ja toivoma tuki tulisi huomioitua ennakoiden ja varmistetusti.

4.2 Kehittämisotteena työyhteisölähtöinen prosessikehittäminen

Työni on tutkimuksellista kehittämistä ja kehittämisotteeni on työyhteisölähtöinen prosessikehittäminen. Kehittämisen lähtökohtana työyhteisölähtöisessä prosessikehittämisessä on työssä tunnistettu tarve ja haaste. (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009, 13). Työyhteisöksi miellän tässä kehittämiskontekstissa toimivat tahot: Lohjan nuorisopalveluiden etsivät nuorisotyöntekijät ja Luksian opiskelijapalveluiden kuraattorit (ensisijaisina toimijoina). Mikäli ryhmällä on jo aiemmin toteutuneita yhteisiä toimintatapoja koskevia sopimuksia ja he ajattelevat samalla tavalla tavoitteistaan ja toimintansa tarkoituksesta, voidaan työryhmä todeta työyhteisön kaltaiseksi (Vataja 2012, 76). Perustelen tällä valitsemani kehittämisotteen tässä monialaisessa työryhmässä.

Työyhteisölähtöinen prosessikehittäminen on eräänlainen viitekehys käytännön työtehtävien ja -menetelmien kehittämiseksi. Tämän kehittämisotteen myötä kehittäminen sulautuu osaksi päivittäistä ammattityötä ja siinä painottuu pyrkimys pitkäjänteisiin parannuksiin työyhteisön tavoissa sen toimiessa osana toimintaympäristöä. (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009, 13.)

Perustelen kehittämisotettani Vatajan (2012) mallintaman työyhteisölähtöisen prosessikehittämisen kuvauksen kautta: tavoitteenamme on systemaattisesti toimivan monialaisen yhteistyömallin kehittäminen. Mukana kehittämisessä on

koko tässä kontekstissa työyhteisöksi mieltämäni toimijoiden joukko. Kehittäminen etenee arkeen integroituen ja sen lähtökohtana on nostaa esiin työryhmän huomioita ja kokemuksia heidän pyrkiessään kohti ennakoivampaa työotetta kohderyhmän tukemisessa. Käytämme arvioivaa työotetta, jonka kautta mallintaminen lopulta tapahtuu. (Vataja 2012, 70.)

Kehittämisen prosessi etenee arkityön lomassa kuvan 2 esittämällä tavalla työryhmän työskennellessä Sujuvan polun vaiheiden mukaisesti. Tietyin väliajoin pysähdymme tutkimaan ja arvioimaan tapahtuneita asioita. Sujuvan polun eri vaiheiden mallintaminen tapahtuu toimijoita osallistaen.

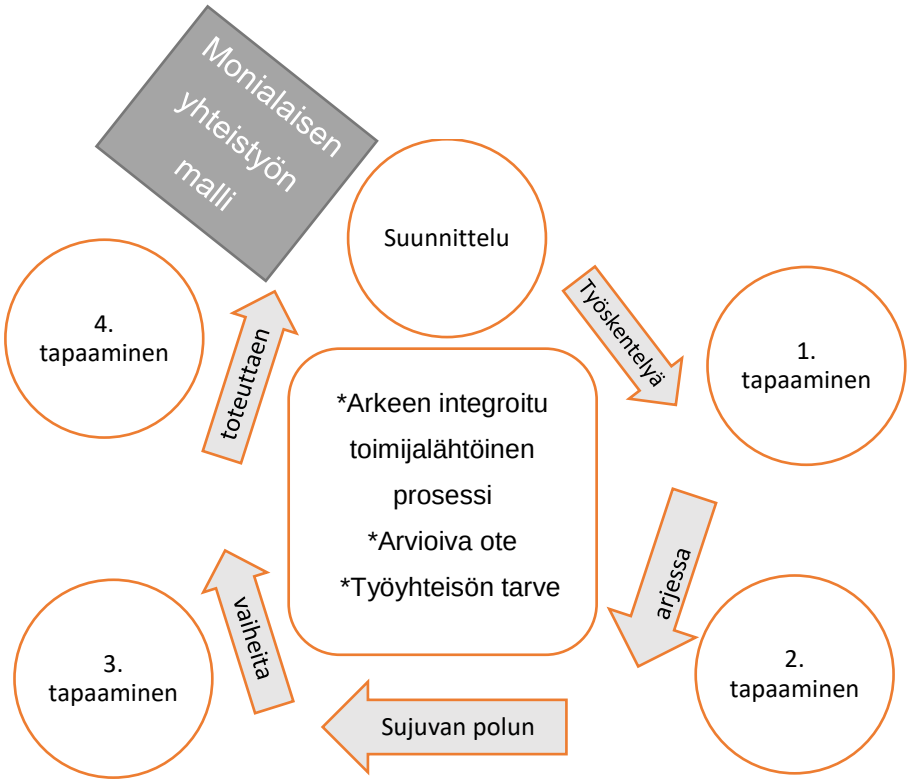

Kuva 2. Kehittämisotteena työyhteisölähtöinen prosessikehittäminen

Työyhteisölähtöiselle kehittämisprosessille ominaisia piirteitä ovat prosessimaisuus, dialogisuus ja kumppanuus (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009, 14). Osallistumista pyritään edistämään erilaisten keskustelua virittävien ja ylläpitävien tekniikoiden avulla, jotta kehittämistoiminnalle tyypillinen monimuotoisuus tulisi esiin ja osallistuminen olisi dialogista ja reflektiivistä. Kehittäminen on sosiaalinen prosessi, joka edellyttää toimijoiden aktiivista osallistumista ja vuorovaikutusta. (Toikko & Rantanen 2009, 89, 103.)

4.3 Kehittämis- ja tiedonkeruumenetelmät

4.3.1 Työkonferenssi kehittämiseen osallistamisen menetelmänä

Kehittämis- ja työryhmän osallistamisen menetelmänä käytän työkonferenssia. Työkonferenssimenetelmä perustuu demokraattiseen dialogiin ja siinä osanottajat päättävät kehittämisen kohteen, tavoitteet ja ratkaisut. Työskentelytapoina ovat pienryhmä- ja yleiskeskustelut, joita toteutetaan työkonferenssin ohjelman mukaisesti neljässä ryhmätyötilanteessa. (Toikko & Rantanen 2009, 104.)

Sovellan työkonferenssimenetelmää kehittämisprosessin aikana opinnäytetyöni tavoitteiden mukaisesti. Menetelmään liittyvät neljä ryhmätyötilannetta toteutan pienryhmä- ja yleiskeskustelua hyödyntäen ns. reflektiopisteinä. Käytän tätä termiä, koska pienryhmä- ja yleiskeskusteluissa palataan koettuihin yhteistyökokemuksiin niitä pohtien ja arvioiden. Näin ollen ne ovat varsin reflektiivisiä. Reflektiopisteiden tavoitteet muokkautuvat työkonferenssin yleisten tavoitteiden pohjalta tähän kehittämistyöhön sopiviksi. Ryhmäjaoissa huomioin työkonferenssin homogeenisen, diagonaalisen, seka- ja organisaatiokohtaisten ryhmien mallit mukana olevan työryhmän kokoonpanon mahdollistamalla tavalla. Toikko & Rantanen (2009, 105) nimeävät työkonferenssin neljän ryhmätyön ryhmäjaot ja tehtävät seuraavasti:

1. homogeeninen ryhmä (esim. ammattiryhmittäin), tehtävänä *visio*
2. diagonaalinen ryhmä (edustaja kustakin homogeenisesta ryhmästä), tehtävänä *vision esteet*
3. sekaryhmä (edustajat sekä homogeenisesta että diagonaalisista ryhmistä), tehtävänä *ratkaisut esteisiin*
4. organisaatiokohtainen (organisaatiorakenteen perusteella) ryhmä, tehtävänä *kehittämisohjelmat.*

Valitsin työkonferenssin sen vahvan dialogisen otteen vuoksi. Demokraattisessa dialogisuudessa korostuu keskustelun vuorovaikutteisuus ja se antaa hyvät mahdollisuudet kaikille asianosaisille osallistua yhteiseen keskusteluun. Osallistumiseen liittyy oikeuden lisäksi velvollisuus tuoda omat ajatukset esiin yhteisen kehittämisen nimissä. Keskustelu on työntekijälähtöistä ja kieli on yhteinen. Tarkoituksena on tuoda avoimeen keskusteluun erilaisia näkökulmia ja

ratkaisuja kehittämistä vaativiin asioihin. Koska työkonferenssimenetelmä ei rajoitu käytettäväksi vain yhden työyhteisön sisällä, vaan sitä voidaan käyttää myös eri työyhteisöjen kesken tapahtuvassa kehittämisessä, sopii menetelmä tähän kehittämisprosessiin hyvin. (Toikko & Rantanen 2009, 105–106.)

4.3.2 Tiedonkeruumenetelmät

Ennen reflektiopisteitä mietin tapaamisten tavoitteet ja laadin kysymykset, joihin etsin vastausta pienryhmä- ja yleiskeskustelujen aikana. Keskustelut äänitän ja jäsennän ne jälkikäteen kirjalliseen muotoon.

Ryhmäkeskustelu tiedonkeruumenetelmänä on vuorovaikutustilanne, jonka avulla saadaan myös erilaista tutkimustietoa. Kun kyseessä on ryhmä, jolla on yhteistä taustaa, soveltavat keskustelijat siihen tuttua vuorovaikutustilanteen kehystä. Keskustelun vetäjä (tutkija) saattaa jopa jäädä keskustelusta ”sivuun”, kun ryhmän jäsenet pohtivat yhteisiä asioita. Näissä tilanteissa on mahdollista havaita sellaista, mikä ei yksilöhaastattelusta ole mahdollista: esim. termejä ja käsitteitä sekä hahmottamistapoja, joiden puitteissa ryhmä toimii ja ajattelee ryhmänä. Mikäli esiin nousee asioita, joita keskustelun vetäjä ei ymmärrä, voi hän pyytää ryhmän jäseniä selittämään tarkemmin, mistä on kysymys. Epäselviin asioihin voi palata myös myöhemmin, esim. seuraavassa ryhmäkeskustelutilanteessa. Ryhmäkeskustelun arvo on siinä, että se saa keskusteluun osallistuvat puhumaan asioista, joita pidetään yleensä itsestäänselvyyksinä tai ne jäävät muista syistä puhumatta (Alasuutari 2011, 151–152, 155). Kehittämisen näkökulmasta on perusteltua käyttää ryhmäkeskustelua tiedonkeruun menetelmänä ryhmässä, joka tekee yhteistyötä muutenkin.

Toinen keskeinen käyttämäni tiedonkeruumenetelmä on teemahaastattelu. Teemahaastattelun avulla kerään tietoa Sujuvan polun – prosessissa mukana olleilta kolmelta nuorelta ja kolmelta opettajalta/tutkinnonohjaajalta.

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä. Puolistrukturoidun siitä tekee se, että haastattelun aihepiirit (teemat) ovat kaikille samat ja ennalta määritellyt, mutta kysymysten järjestys ja muoto voivat vaihdella. Se ei kuitenkaan ole täysin vapaata keskustelua aiheesta, toisin kuin avoin haastattelu. Haastattelu etenee keskeisten teemojen kautta ja haastattelija huolehtii

siitä, että kaikista teema-alueista keskustellaan. Näin esimerkiksi vastausten laajuus voi vaihdella hyvinkin paljon haastattelusta toiseen. Haastateltavien tulkinnat asioista ja heidän käsiteltäville asioille antamat merkitykset ovat tärkeitä ja huomion arvoisia. Teemahaastattelussa ne tulevat hyvin esiin vuorovaikutuksen kautta. (Eskola ym. 2018, 29–30; Hirsjärvi & Hurme 2014, 47–48.)

Koska monialainen yhteistyö kohdistuu nuoriin, jotka aloittavat ammatillisen koulutuksen Luksiassa, on heidän kokemustensa kuuleminen tärkeää. Kyseessä on nuorten oma prosessi, johon he vapaaehtoisuuden pohjalta sitoutuvat ja jossa he itse määrittelevät, millaista tukea tarvitsevat prosessin aikana. Nuoret eivät suoraan osallistu kehittämistyöhön, mutta haluamme työryhmän kanssa ehdottomasti osallistaa heidät haastattelujen kautta mukaan. Nuoria motivoimme työryhmän kanssa haastatteluihin elokuvalipuilla, jotka Lohjan nuorisopalvelut tarjoaa. Sama perustelu osallistamiselle pätee prosessissa keskeisinä yhteistyökumppaneina mukana olevien Luksian opettajien/tutkinnonohjaajien kanssa toteutuviin haastatteluihin. Lisäksi ajattelemme työryhmässä, että opettajien kokemuksilla on iso merkitys mallin jalkauttamisen vaiheessa. Haastatteluissa esiin nousseet merkitykset ja oleelliset asiat huomioin osana kehittämistyötä. Ne voivat joko vahvistaa tai muuttaa lopputulosta, monialaisen yhteistyön mallia.

5 KEHITTÄMISPROSESSIN ETENEMINEN

5.1 Kehittämisprosessin toteutusvaiheen kuvaus

Kehittämisprosessin toteutusvaihe eteni samaan aikaan opintojeni kanssa kuvan 3 osoittamalla tavalla syyskuusta 2017 elokuuhun 2018. Aloitimme syyskuussa 2017 yhteisen työskentelyn suunnittelulla ja alkukartoituksella. Tasaisin väliajoin tarkastimme suuntaa ja monialainen yhteistyömalli oli valmis elokuussa 2018.

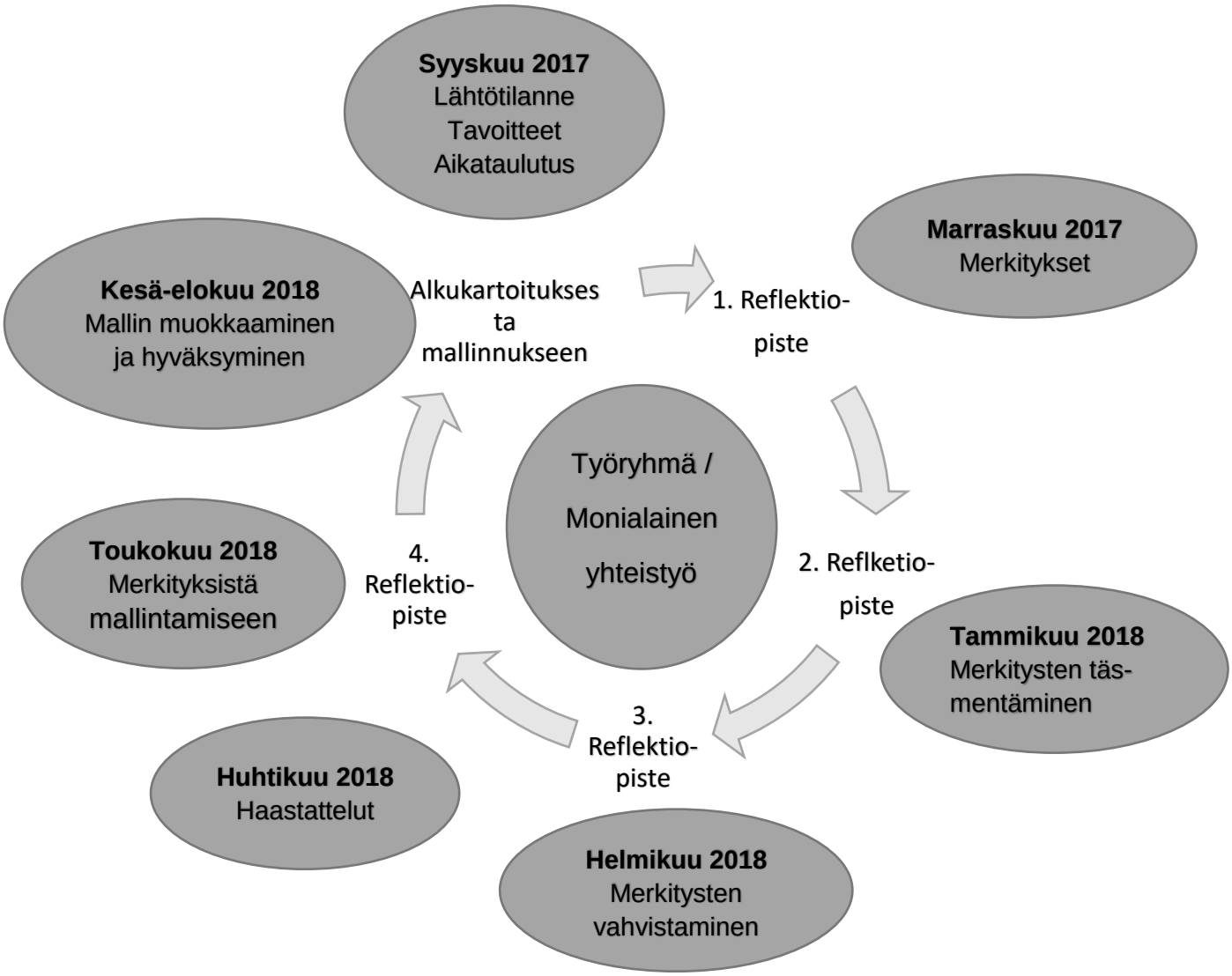

Kuva 3. Kehittämisprosessin eteneminen työkonferenssin vaiheita mukaillen

Reflektiopisteet olivat siis ryhmätapaamisia. Mikäli kaikki työryhmän jäsenet eivät päässeet tapaamisiin, järjestin tapaamisten välillä myös yksilötapaamisia, tilanteen ja aiheen vaatiessa kaikkien kuulluksi tulemista.

Pidin kaikissa tapaamisissa tärkeänä tasavertaisen osallistumisen toteutumista ja pyrin keskusteluissa dialogisuuteen, jotta koko ryhmän ääni tulee kuuluville. Tasavertaisella osallistumisella tarkoitan Hakoluodon (2006) tavoin sitä, että kaikki kehittämiseen osallistuvat osapuolet ovat tässä kehittämistyössä ja osallistumisessaan yhtä aktiivisia ja että heidät huomioidaan osana keskustelua yhtä painokkaasti (Hakoluoto 2016, 11).

5.2 Alkukartoitus

Syyskuussa 2017 tapasimme alkukartoituksen merkeissä. Tuolloin totesimme yhdessä lähtötilanteen ja työskentelymme tavoitteet sekä sovimme työskentelyn aikataulutuksesta. Alkukartoituksen tuottaman tiedon ja toiveiden perusteella aktivoin syksyllä 2017 toimijat keräämään tietoa ja dokumentoimaan eri asioita varsinaista kehittämistyötä varten (liite 2). Tätä työkalua työryhmän jäsenet ovat käyttäneet työskennellessään Sujuvan polun vaiheiden mukaisesti syksystä 2017 alkaen.

Tietoa lomakkeille on kerätty yhteensä 7 nuoresta, joiden kanssa Sujuvaa polkua on toteutettu lukuvuonna 2017 – 2018 (taulukko 1). Heistä neljä jatkoi opintojaan Luksiassa keväällä 2018. Kuudella oli taustalla aiempia yrityksiä aloittaa ammatilliset opinnot, jotka myöhemmin olivat johtaneet keskeytyksiin ja / tai eroamisiin 1 – 5 kertaa. Yksi opiskelija tuli suoraan peruskoulusta.

Taulukko 1. Taustatietoa Sujuvalla polulla mukana olleista nuorista sekä tilanne keväällä 2018

Tyttö / poika	**Ikä**	**Kesken jääneet opinnot aiemmin**	**Jatkuvatko opinnot nyt (kevät 2018)?**	**Syy nyt keskeytyneisiin opintoihin / eroamiseen**
Tyttö	26 v.	5	Ei	Terveydelliset syyt
Tyttö	21 v.	2	Siirtymä Valma-koulutukseen Luksiassa	Terveydelliset syyt
Tyttö	18 v.	1	Ei	Elämänhallintaan ja keskittymiseen liittyvät haasteet
Poika	18 v.	3	Ei	Mielenterveyteen liittyvät ongelmat
Poika	24 v.	3	Kyllä	-
Poika	17 v.	1	Kyllä	-
Poika	16 v.	0: tuli peruskoulusta	Kyllä (kertaa 1. vuoden opinnot)	-

Lomakkeille on kirjattu edellä olleen lisäksi toimenpiteitä ennen koulutukseen hakeutumista sekä kolmen kuukauden ajan opintojen aloittamisesta. Toimijoina ovat olleet ensisijaisesti kuraattorit ja etsivät nuorisotyöntekijät; opettajat

ovat olleet mukana hiukan vaihtelevasti. Kahden koulutuksessa jatkavan nuoren kohdalla on jatko sovittu siten, että toisen kanssa tapaamisia jatketaan ja niihin osallistuvat nuori, opettaja (on samalla tutkinnonohjaaja), kuraattori ja etsivä nuorisotyöntekijä. Toisen kanssa tapaamiset ovat tauolla, koska opinnot sujuvat hyvin. Tapaamisia jatketaan tarvittaessa ja hänen kohdalla on tarkistustapaaminen sovittu lukukauden loppuun.

5.3 Työkonferenssi

5.3.1 Reflektiopiste 1: Tästä se kehittäminen alkaa!

Reflektiopiste 1 toteutui marraskuussa 2017. Tuohon mennessä olimme tavanneet työryhmän kanssa jo muutaman kerran, mutta tämä tapaaminen oli lähtölaukaus varsinaiselle kehittämistyöskentelylle. Työryhmästä oli tuolloin paikalla 2 etsivää nuorisotyöntekijää ja 2 kuraattoria. Jälkeenpäin sain vielä täydennykset kahdelta etsivältä ja yhdeltä kuraattorilta.

Aloitin kertomalla kehittämissuunnitelmasta ja työkonferenssista osallistamisen menetelmänä. Tämän jälkeen aloitimme 1. reflektiopisteen mukaisen työskentelyn. Ohjeistin osallistujat pohtimaan itsekseen ja kirjoittamaan muistiin niitä merkityksiä, jotka ovat heidän mielestään tärkeitä, kun he miettivät toteutuneita kohtaamisia ja ohjaustilanteita Sujuvalla polulla kuluneen syksyn aikana. Tärkeimmät kysymykset olivat: *Mitkä asiat mielestäsi ovat olleet merkityksellisiä yhteistyössä? Mitä yksittäisiä yhteistyöhön liittyviä tekijöitä haluat tuoda yhteistyömalliin*? Tämä vaihe työskentelystä suoritettiin yksin.

Tämän jälkeen jokainen kertoi, mitä oli kirjannut pohdinnan aikana. Toisten tehtävänä oli kuunnella kukin puheenvuoro loppuun asti ja vasta sen jälkeen oli tarkentavien kysymysten ja keskustelun aika. Halusin tällä menetelmällä varmistaa, että kaikkien mielipide ja ääni tulee kuuluville demokraattisen dialogin mukaisesti.

Merkityskierroksen jälkeen keskustelimme muutamasta yhteistyömalliin liittyvästä esiin nousseesta kysymyksestä. Näitä olivat mm. tiedonsiirtoon, ohjaus -käsitteeseen, mallin rakenteeseen ja prosessin arviointiin liittyvät linjaukset.

Tapaaminen oli onnistunut ja koin, että sain siitä irti enemmän kuin olin odottanut. Tapaamisen onnistumiseen vaikutti todennäköisesti huolellinen valmistautuminen. Tilaisuudesta oli pois kaksi työntekijää, joille lähetin kysymykset sähköpostilla pariinkin kertaan, ennen kuin sain heidän vastauksensa. Paikalla olijat työskentelivät sitoutuneesti ja innostuneesti. Työryhmältä saamani palautteen mukaan he kokivat, että tapaaminen oli hyvä ja sen aikana oli positiivinen ja kehittävä ilmapiiri. Osallistujat kokivat työskentelymuodon (työkonferenssi) tuovan ryhtiä työskentelemiseen.

Äänitin keskustelun ja laadin tapaamisen jälkeen listan, johon kirjasin esiin nousseet merkitykset juuri siten, kuin ne keskustelun aikana esitettiin. Merkityksiä tuli kaiken kaikkiaan 26. Lisäksi lisäsin listaukseen keskeisiä kommentteja kuhunkin merkitykseen liittyen. Lopuksi kirjasin kysymyksiä, jotka joko nousivat keskustelussa esiin (eivätkä tulleet ratkaistuiksi) tai joita itse jäin pohtimaan.

Merkityksissä nousi selkeästi esiin arvoja ja toimintaan liittyviä asenteita, jotka mallissa on hyvä avata. Näitä ovat mm. luottamus, kannustus ja välittäminen. Nämä näkyvät ensisijaisesti vuorovaikutuksen tasolla nuorta kohdatessa. Työryhmä koki, että on tärkeää tuottaa nuorelle kokemus, että hänestä aidosti välitetään. Nuoren itsemääräämisoikeus kaikessa Sujuvan polun toiminnassa on koko prosessin perusta. Tämä toteutuu tiedonsiirrossa, avun ja tuen tarpeen määrittelemisessä ja vapaaehtoisuudessa tuen vastaanottamisessa. Onnistumisen kokemusten tuottaminen ja voimavarakeskeisyys todettiin erittäin tärkeäksi kaikissa Sujuvan polun vaiheissa. Myös siinä tapauksessa, että nuoren kokonaistilanne on vaikea, ja hän keskeyttää koulutuksen tai eroaa. Silloinkin on tärkeää, että tilannetta ei luokitella epäonnistumiseksi vaan sen hetkisen tilanteen kannalta oikeaksi ratkaisuksi. Nuorilähtöisyyden tulee näkyä ihan kaikessa: kohtaamiset ovat asiakaslähtöisiä, mutta ohjaavia. Lopuksi tärkeä arvo on yhdessä tekeminen ja yhteistyö, jonka tulee toteutua Sujuvan polun kaikissa vaiheissa kaikkien toimijoiden kesken.

Työskentelyn jälkeen käsittelin reflektiopisteen tuottamat asiat, yhdistelin, kirjasin kommentteja, kysymyksiä ja haasteita. Työskentelyn tuloksena esiin nousi myös työnjakoon liittyviä vastuita, joita nelikantaiselle toimijajoukolle voi

malliin kirjata (taulukko 3). Tehtävät liittyvät paitsi toimijoiden perustoimenkuvaan myös Sujuvan polun toimivuudesta huolehtimiseen sekä tiedonsiirtoon.

Taulukko 2. Työnjakoon liittyviä vastuita

Vastuunjako Sujuvalla polulla eri toimijoiden kesken		
Etsivä nuorisotyöntekijä	Kuraattori	Opettaja / tutkinnonohjaaja
- tietää nuoren tilanteen kokonaisuutena - nuoren toiveiden mukainen tiedonsiirto eri toimijoille - koulun ja nuorisotyön ulkopuolisten verkostojen kartoittaminen - verkoston tiedottaminen - konkreettinen tuki käytännön asioissa, kuten esim. virastoasioinnit jne.	- opiskeluhuollolliset tukitoimet - kartoitus ja ohjaus - sosiaalityötä sivuavat sisällöt, esim. kuntoutusraha jne. - vastuu siitä, että Sujuva polku toimii Luksiassa	- tietää nuoren tilanteen opinnoissa - ottaa pedagogisen vastuun - toteuttaa opetus- ja henkilökohtaistamissuunnitelmaa - huolehtii, että sovitut asiat toteutuvat opintoalalla

Nuorella itsellään on vastuu hoitaa omia opintoihin ja muuhun elämään liittyviä asioita sovitulla tavalla.

5.3.2 Reflektiopiste 2: Merkitysten täsmentäminen

Reflektiopiste 2 toteutui tammikuussa 2018. Se muodostui kehittämisprosessin kannalta merkittäväksi tapaamiseksi, koska sen aikana määrittelimme monia mallinnuksen kautta tärkeitä asioita.

Aluksi kävimme edelliseltä kerralta tutut diat läpi kehittämistyöskentelyn eri vaiheista. Tämä siksi, koska nyt paikalla olivat kaikki muut paitsi yksi etsivä

nuorisotyöntekijä. Halusin vielä yhdessä kerrata, mitä tässä ollaan tekemässä ja millä tavalla. Samassa yhteydessä esitin kysymykset, jotka olivat itselleni heränneet edellisen tapaamisen jälkeen. Yhteistyön mallintamisen kautta merkittävimmät kysymykset liittyivät yhteistyön rakenteellisiin haasteisiin: onko perus- ja etsivän nuorisotyön rajalle tehty yleinen määritelmä ennakoivasta (perusnuorisotyö) ja korjaavasta (etsivä nuorisotyö) työotteesta ristiriidassa yhteisen kehittämistyömme kannalta. Toinen pohdittava asia oli, mitä kuraattoreiden työnkuvaan on kirjattu ennakoivasta työotteesta. Totesimme, että nämä eivät tuo haasteita tai rajoituksia työhömme, vaan roolit ovat joustavat nuoren kokonaisvaltaisen kohtaamisen tärkeydellä perusteltuina

Esittelin laatimani merkitysten listan ja kerroin tämän kertaisen työskentelyn tavoitteen. Edellisellä kerralla annetuissa merkityksissä oli paljon päällekkäisyyttä ja samankaltaisuuksia, jotka toistuvat eri yhteyksissä. Tämän tapaamisen tavoitteena olikin tarkoitus yhdistää, täsmentää ja kiteyttää merkityksiä. Toinen tavoite oli pohtia mahdollisia haasteita, jotka voivat olla esteenä ko. merkityksen toteutumiselle tulevassa mallissa.

Jo tässä vaiheessa työryhmä keskusteli vilkkaasti ja kirjasimme yhteistyömallille uudeksi tavoitteeksi sen, että tämä ko. prosessi on nuoren ns. ”pääprosessi”, johon tulee mukaan muita verkostotoimijoita sen mukaan, mitä nuoren tilanne vaatii ja keitä hän itse katsoo tarpeelliseksi. Eli monta prosessia ei ole tarkoituksenmukaista kuljettaa päällekkäin, vaan monialaisen yhteistyön puitteissa nuoren asioita hoidetaan tämän pääprosessin yhteydessä. Tämä tarkennus olikin tärkeä ottaen huomioon tavoitteemme kokonaisvaltaisesta tuen tarpeen huomioimisesta.

Toinen tärkeä asia, joka tuli ratkaistuksi oli, mallinnettavan prosessin kesto. Aiemmin keskustelua oli herättänyt se, että Sujuva polku on joidenkin nuorten kohdalla jatkunut enemmän kuin kolme kuukautta opintojen alusta. Päätimme tässä yhteydessä, että malli kirjataan kolmen kuukauden ajalle ja viimeisen tapaamisen yhteyteen kirjataan toimenpiteeksi jatkon pohtiminen. Toimintaa jatketaan kunkin nuoren yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden mukaan. Meidän kehittämä malli päättyy alkuperäisen suunnitelmamme mukaan kolmeen kuukauteen.

Työkonferenssin mukainen työskentely tällä tapaamisella tapahtui kahdessa homogeenisessa ryhmässä, joissa oli osallistujia molemmista ammattiryhmistä (kuraattorit ja etsivät nuorisotyöntekijät). Ohjeistin ryhmät siten, että toinen ryhmä perehtyi edellä mainitun taulukon kohtiin 1–13 ja toinen ryhmä kohtiin 14–26. Tavoitteena oli löytää yhtymäkohtia eli yhdistellä merkityksiä, tehdä täsmennyksiä ja esiin nostaa mahdollisia haasteita. Työryhmät kirjasivat pohdintojen tulokset paperille, joiden pohjalta jatkoin työskentelyä ennen seuraavaa tapaamistamme.

Tapaamisen lopuksi kävimme lyhyen loppukeskustelun ja kertasimme, miten työskentely jatkuu. Kerroin, mitä itse teen seuraavaksi eli kirjoitan puhtaaksi tämän kertaisen tapaamisen tulokset: koostan yhteenvedon täsmentyneistä merkityksistä ja laadin päivityksen Sujuvan polun hahmotelmaan (kuva 4)

Keskustelimme myös tulevasta teemahaastattelukierroksesta ja pohdimme, keitä nuoria ja opettajia tai tutkinnonohjaajia olisi mahdollista saada mukaan. Sujuvalle polulle alussa astelleista nuorista monella ovat opinnot keskeytyneet ja osallistujat kokivat, että haasteeksi saattaa tulla kolmen nuoren mukaan saaminen. Etsivät ja kuraattorit lupasivat pohtia tahoillaan, keihin kannattaa olla haastattelun tiimoilta yhteydessä. Haastateltavia opettajia oli tässä vaiheessa kaksi. Mukaan tuli myöhemmin kolmaskin Luksian työntekijä, joka on toiminut tutkinnonohjaajana erään nuoren Sujuvalla polulla. Lisäksi sovimme, että nuoria kannustetaan mukaan elokuvalipuilla, jotka Lohjan kaupungin nuorisopalvelut lahjoittaa haastatelluille nuorille.

Loppupalautteeksi tämän kertaisesta työskentelystä sain lyhyesti, että työskentely oli ”ok ja tuntui hyvältä”. Itse koin olevani etuoikeutettu, kun saan tehdä työtä näiden työhönsä sitoutuneiden ammattilaisten kanssa.

Kuva 4. Sujuvan polun hahmotelma 2. reflektiopisteen jälkeen

2. reflektiopisteen jälkeen tapahtuva oma välityöskentelyni johti siihen, että pystyin tiivistämään työryhmän tuottamat 26 merkitystä perusteluineen viiteen pääkohtaan. Nämä pedagogisiksi lähtökohdiksi nimetyt asiat ovat: Monialainen yhteistyö, tiedonkulku ja avoimuus, välittävä ilmapiiri, ennakointi ja nuoren pääprosessi. Taulukossa 3 on kirjattu näihin viiteen lähtökohtaan liittyvät tavoitteet. Näistä nimetyistä asioista hahmottui myöhemmin myös teemahaastattelun teema-alueet.

Taulukko 3. Merkitykset tiivistettyinä viiteen pääkohtaan.

Merkitys	**Tavoite**
1. Monialainen yhteistyö	Holistisen kuvan saaminen nuoren kokonaistilanteesta.
2. Tiedonkulku ja avoimuus	Tieto kulkee, kun kaikki ovat kuulolla. Faktat ja taustatiedot ovat tiedossa kaikilla asianosaisilla.
3. Välittävä ilmapiiri	Luottamus, jonka avulla voidaan käsitellä vaikeitakin asioita.
4. Ennakointi	Aiemmin esiintyneiden haasteiden vaikutusten minimointi ennakoivien toimenpiteiden avulla.
5. Nuorella pääprosessi	Nuoren kyky itse hoitaa asioitaan (itseohjautuvuus) lisääntyy ja vahvistuu.

2. reflektiopisteestä oli pois pitkän linjan etsivä nuorisotyöntekijä, jonka tapasin ennen kolmatta reflektiopistettä erikseen ja kävin hänen kanssaan läpi edellisten kahden kerran työskentelyn. Keskustelumme liikkui paljolti viiteen pääkohtaan linkittyvässä arvomaailmassa. Sain häneltä hyviä ajatuksia ja täydennyksiä jatkoa varten.

Tämä etsivä kiinnitti erityisesti huomiota kohtaan 4, ennakointi: Kun Sujuvan polun aloitustapaamisessa pysähdytään yhdessä kertaamaan aiempia haasteita, niin opinnoissa kuin elämässä yleensäkin, tavoitteena on ”irrottaa” nuori vanhasta kokemusmaailmasta ja tarjota uusia mahdollisuuksia sekä tukea niiden onnistumiselle. On tärkeää, että mukana olevat työntekijät eivät tuolloin kanna mukanaan ennakko-oletuksia nuoren ja hänen pärjäämisensä suhteen, vaan liikkeelle lähdetään puhtaalta pöydältä. Pohdittavan arvoinen asia on, ovatko työntekijöiden (esim. etsivän nuorisotyöntekijän) mielessä olevat uhat samat, mitkä nuori kokee uhkaksi ja haasteiksi opintoja aloittaessaan.

5.3.3 Reflektiopiste 3: Merkitysten vahvistaminen

Reflektiopiste 3 toteutui helmikuussa 2018. Tunnelma tapaamisessa oli hiukan levoton, mutta ei häiritsevällä tavalla. Levottomuus syntyi siitä, että olimme tilassa, jonka ovi oli auki Nuorisokeskuksen pääaulaan, koska yksi etsivä nuorisotyöntekijä päivysti samalla. Työryhmän jäsenet liikkuivat välillä tilasta pois ja takaisin. Aikataulutusten päällekkäisyyksien vuoksi kaikki eivät pystyneet olemaan koko aikaa paikalla. Toteutin tämän tapaamisen ryhmäkeskusteluna tilanteen rikkonaisuudesta johtuen siten, että kaikki osallistuivat yhteiseen keskusteluun.

Tästä tapaamisesta puuttui kokonaan yksi etsivä nuorisotyöntekijä, joka ei enää jatkossa osallistunut työskentelyymme. Pidin hänet koko prosessin ajan kuitenkin postituslistalla, mutta hän ei enää kommentoinut työskentelyämme. En saanut tietää syytä tähän.

Olin etukäteen tulostanut puhtaaksi kirjoittamani reflektiopisteen 2 pääkohdat. Ihan aluksi annoin sen työryhmän tarkasteltavaksi ja kysyin, onko siinä heidän mielestään kaikki oleellinen tieto, ja ovatko merkitykset avattu riittävän selkeästi siten, kuin he ovat ne tarkoittaneet. Yhteenveto hyväksyttiin muuten, mutta viimeinen kohta 5: Nuorella on pääprosessi, päätettiin nostaa kohdaksi 1, koska se koetaan koko Sujuvan polun keskeisimmäksi ja tärkeimmäksi asiaksi.

Tämän jälkeen käsittelimme yhdessä kysymykset, jotka olivat taas edellisen kerran jälkeen syntyneet. Tässä yhteydessä keskustelimme mm. HOKS:sta, mikä on uusi, reformin mukanaan tuoma termi ja tarkoittaa *henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma*. Se kirjataan kaikille opiskelijoille heidän aloittaessaan ammatilliset opinnot. Minua kiinnosti sen suhde Sujuvan polun malliin ja siihen, miten on määritelty tiedonsiirtoon liittyvät asiat esim. työpaikalla järjestettävän koulutuksen aikana. Tähän ei kuitenkaan tullut selkeää vastausta kuraattoreilta, vaan totesimme, että tämä muokkaantuu ajan kanssa Luksian tiedonsiirtämiseen liittyvien käytäntöjen mukaiseksi, kun Sujuva polku (kuten myös HOKS) on jalkautettu ja säännöllisessä käytössä. Sujuvan polun tiedonsiirrosta Luksiassa vastaa aina kuraattori.

Tiedonsiirtoon liittyen esiin nousi myös epäkohta, johon haimme yhdessä ratkaisua. Se liittyi siihen tilanteeseen, kun Sujuvan polun tapaamiset päätetään lopettaa 3 kuukauden kohdalle ja nuori lopettaakin koulutuksen sen jälkeen. Miten ehkäistään ns. ”katoaminen”, jos opettaja ei ilmoitakaan keskeytyksestä kuraattorille tai etsivälle nuorisotyöntekijälle? Päädyimme siihen, että mikäli kolmen kuukauden kohdalla päätetään lopettaa säännölliset tapaamiset, sovitaan tuolloin ns. tarkistustapaamisen päivämäärä, jolloin joka tapauksessa nuoren asiaan palataan vielä kerran. Näin on yhden nuoren kohdalla nyt sovittukin.

Keskustelimme myös mallin rakenteesta ja siitä, kuinka esiin nousseet arvot kirjataan siihen. Yhdessä päätimme käyttää käsitettä sosiaalinen vahvistaminen syrjäytymisen ehkäisemisen sijaan, mikä onkin varsin perusteltua yhden päätavoitteemme (Nuoren itseohjautuvuus lisääntyy ja vahvistuu) näkökulmasta.

Tapaamisen lopuksi sovimme, että syntyneet viisi pääkohtaa toimivat myös teemahaastattelujen teemoina, koska nimenomaan niihin asioihin haluamme vahvistusta ja näkökulmia niin nuorilta kuin Luksian yhteistyöopettajilta ja –tutkinnonohjaajiltakin.

5.3.4 Haastattelut

Teemahaastattelun tavoitteena oli hakea vahvistusta ja / tai uutta näkökulmaa niille monialaisen yhteistyön kannalta merkittäville tekijöille, jotka ovat nousseet esiin työryhmän työskentelyssä kehittämisprosessin aikana. Teema-alueita oli viisi. Näiden alle laadin apukysymyksiä, joita käytin haastattelujen aikana (liitteet 3 ja 4). Toteutin teemahaastattelun kolmelle nuorelle, jotka olivat olleet mukana Sujuvan polun prosessissa sekä kolmelle Luksian opetushenkilöstöön kuuluvalle työntekijälle, jotka olivat opettajia tai tutkinnonohjaajia.

Haastateltavien yhteystiedot sain Luksian kuraattoreilta. Otin etukäteen heihin yhteyttä. Opettajia lähestyin sähköpostitse ja nuoria tekstiviesteillä. Esittelin viestissä lyhyesti itseni sekä kerroin, mistä on kysymys. Samassa yhteydessä kysyin, milloin heille sopisi haastattelun toteutus. Paikan valitsin sen mukaan,

missä opettaja työskenteli tai nuori opiskeli. Kahden nuoren kohdalla päädyimme toteuttamaan haastattelun Harjulassa (Lohjan nuorisokeskus). Toinen näistä nuorista halusi oman etsivän nuorisotyöntekijänsä mukaan.

Haastateltavien kanssa asioista sopiminen sujui aika hyvin. Yksi nuori oli hiukan vaikeasti tavoitettavissa, mutta sain tukea hänen tavoittamiseensa etsivältä nuorisotyöntekijältä sekä kuraattorilta. Ensimmäiseen sovittuun aikaan hän ei saapunut paikalle. Tuolloin ajattelin, että hän ei ehkä haluakaan osallistua haastatteluun, mutta kuraattorin avulla sain hänet seuraavaan sopimaamme tapaamiseen paikalle. Haastattelu sujui hyvin. Nuori, joka halusi etsivän nuorisotyöntekijän mukaan, perui haastattelunsa kaksi kertaa, mutta kertoi kuitenkin haluavansa haastatteluun. Kolmannella kerralla etsivä haki hänet kotoa ja myös hänen kanssaan saimme toteutettua haastattelun, ja sekin sujui hyvin. Muuten haastateltavat tulivat sovitusti paikalle. Nuorille luvattujen leffalippujen perään ei kukaan haastateltavista kysellyt, mutta muistutin etsiviä nuorisotyöntekijöitä haastattelujen jälkeen tästä lupauksesta.

Haastattelut kestivät noin 25–55 minuuttia riippuen haastateltavan puheliaisuudesta. Nauhoitin haastattelut ja jälkeen päin litteroin ne siten, että kuuntelin nauhoitteen ja kirjoitin keskustelun sellaisenaan, lähes sanasta sanaan. Joissain tapauksissa sisällönanalyysiin riittää se, että litterointivaiheessa kirjoitetaan kaikki sanottu mutta ei jokaista taukoa ja yskähdystä (Eskola ym. 2018, 49). Totesin näin olevan myös oman työni kohdallani. Jätin epäoleelliset tapahtumat kirjaamatta ja keskityin löytämään asiasisällöstä teema-alueiden kannalta merkittäviä asioita.

Toteutin aineiston sisällönanalyysin aineistolähtöisesti etsien vahvistusta tai uutta näkökulmaa em. merkityksiin. Litteroinnin jälkeen tulostin tekstin, jota oli yhteensä 23 sivua. Annoin kullekin teema-alueelle oman värinsä. Luettuani tekstin pariin kertaan ja tultuani tutummaksi sen kanssa, aloin järjestää aineistoa teemoittain. Alleviivasin tekstistä merkityksiin liittyviä asioita värikyniä käyttäen. Tämä Eskolan teoksessa esitelty aineistolähtöinen sisällönanalyysi tuntui tähän työskentelyyn ja tavoitteeseen nähden luontevalta. (Eskola 2018, 219).

Nuorten haastattelujen perusteella työryhmän tuottamat viisi pääkohtaa ovat oikeita ja tärkeitä nuorten tukemisessa Sujuvalla polulla. Nuoret olivat kokeneet itseohjautuvuuden ja myöskin itsetunnon lisääntymistä, vaikka opinnot olisivatkin tällä kertaa keskeytyneet. Kaikki haastatellut nuoret kokivat, että Sujuvan polun tuki on auttanut ja lisännyt motivaatiota joko jatkaa opintoja tai palata niiden pariin heti, kun se muun elämän tilanteen näkökulmasta on mahdollista. Uusia näkökulmia haastattelut eivät varsinaisesti tuottaneet, mutta sen sijaan löytyi haasteita, jotka liittyivät esim. tiedonsiirtoon Luksian sisällä. Jokainen nuori kertoi, että sovitut asiat eivät olleet kaikilla opettajilla tiedossa.

Myös opettajien/tutkinnonohjaajien haastattelut tukivat Sujuvalla polulla tuotettuja merkityksiä. Haastateltavat kokivat tärkeäksi monialaisen yhteistyön ja sen, että on joku, jonka kanssa voi jakaa työtä haastavissa tilanteissa. Opetushenkilöstönkin haastatteluista haasteena nousi esiin tiedonsiirtoon liittyvät asiat sekä yleisellä tasolla alkuvaiheen ohjauksen puuttuminen. Haastateltavat kokivat, että kaikilla Luksiaan opiskelemaan valituilla nuorilla ei ole riittävästi tietoa opiskelusta eikä kyseisestä opintoalasta ja toimintakykyyn liittyvistä vaatimuksista siellä. Näin aloille tulee opiskelijoita, joiden terveys ei riitä kyseisistä opinnoista suoriutumiseen tai joilla on muuten väärä käsitys valitsemistaan opinnoista.

Kysyin haastattelujen lopuksi ns. ”MUST” -kysymyksen: Mikä on mielestäsi sellainen asia, joka ainakin pitäisi kirjata yhteistyömalliin?” Nämä MUST-vastaukset vaihtelivat, mutta ovat sijoitettavissa viiden pääkohdan alle. Ne on huomioitu sekä mallissa että tämän opinnäytetyön luvuissa 6.2 ja 7.

Haastattelujen jälkeen työryhmä halusi tavata ja toteutimme tapaamisen pelkästään haastattelujen alustaviin tuloksiin keskittyen. Tämä tapaaminen toteutui reflektiopisteiden kolme ja neljä välissä. Myös opinnäytetyön tilaajan Luksian edustajana toimiva toimialarehtori kutsui minut tapaamiseen toukokuun alussa 2018. Hän halusi kuulla yhteistyömallin sen hetkisen tilanteen. Tuossa tapaamisessa olivat paikalla myös Luksian kuraattorit sekä opiskelupalvelupäällikkö. Tämä tapaaminen johti siihen, että olin esittelemässä tuolloin vielä keskeneräistä työtäni myös Luksian johtoryhmässä toukokuun lopussa 2018.

5.3.5 Reflektiopiste 4: Merkityksistä mallintamiseen

Neljäs reflektiopiste toteutui toukokuun lopussa 2018. Tapaaminen oli etukäteen yhdessä sovittu noin kahden tunnin mittaiseksi. Tavoitteenani oli kuulla työryhmän kommentteja laatimaani alustavaan yhteistyömalliin, jonka olin koostanut kaiken aiemman pohjalta. Toinen tavoite oli kerätä yhteistoiminnallisesti työryhmän palaute yhteisestä työskentelystämme.

Heti alussa kuulin, että yksi työryhmän jäsen ei ehdi olla paikalla kuin hetken. Päädyin siksi toteuttamaan yhteistoiminnallisen arvioinnin heti tapaamisen alussa. Olin laatinut esityksen, jossa oli käytettäväksi suunnittelemani pyramidimenetelmän alustus ja ohjeistus. Meillä ei ollut aikaa käydä sitä läpi, vaan sen sijaan ohjeistin ryhmän suullisesti. Työryhmä jakaantui kahteen pienryhmään, jossa molemmissa oli sekä kuraattoreita että etsiviä.

Lopputulos ei ollut tavoitteen mukainen; kiireessä antamani ohjeistus ei ollut tarpeeksi selkeä. Toinen ryhmä arvioi työskentelyämme, toinen malliamme. Näin ollen jouduin tämän arviointivaiheen toteuttamaan uudestaan sähköpostitse tarkennetulla kysymyksellä: ”Kuinka kehittämiseen tähtäävä toiminta on mielestäsi sujunut? Anna palautetta minun toiminnasta ja anna palautetta ryhmän toiminnasta. Kommentoi menetelmiä, ilmapiiriä ja muita tapaamisiimme liittyviä asioita. Ruusut ja risut ovat kaikki tervetulleita.” Nyt saamani vastaukset vastasivat arviointitiedon keräämiseen liittyvää tavoitettani. Tulokset olen kirjannut lukuun 5.4 Arviointi.

Sen sijaan alustavasti laatimani mallin tarkasteleminen oli antoisa. Työryhmä otti aktiivisesti kantaa eri kohtiin ja teki hyviä korjauksia ja ehdotuksia. Korjaukset koskivat lähinnä joitain sanavalintoihin tai ilmaisumuotoihin liittyviä asioita ja ehdotukset rakenteen selkiyttämistä.

Äänitin keskustelun ja sen pohjalta muokkasin mallia eteenpäin. Kesällä 2018 käytin mallia nähtävillä vielä kerran kuraattoreilla ja kerran etsivillä nuorisotyöntekijöillä. Saamieni huomioiden pohjalta malli muokkaantui siihen vaiheeseen, jossa sen tilaajalle luovutan (liite 5). Mallin kaksi ensimmäistä sivua toimivat esittelynä, joiden avulla Sujuvaa polkua esitellään nuorille. Seuraavat

viisi sivua on suunnattu ammattilaisille, jotka toimivat tukiverkossa nuoren Sujuvalla polulla. Loput sivut esittelevät tiivistetysti kehittämisprosessia sekä viisi pääkohtaa, jotka ohjaavat monialaista yhteistyötä Sujuvalla polulla.

6 TULOKSET JA TYÖSKENTELYN ARVIOINTI

6.1 Keskeiset tulokset

6.1.1 Monialainen yhteistyömalli

Kehittämistyön tärkeimpänä tuloksena syntyi monialainen yhteistyömalli. Siihen on kuvattu Sujuvan polun vaiheet aikataulujärjestyksessä ennen opintojen alkamista siihen asti, kun on Sujuvan polun viimeinen yhteinen tapaaminen n. kolmen kuukauden kuluttua opintojen alkamisesta. Sujuvaan polkuun liittyviä tapaamisia on kaikkiaan viisi: ennen opintojen alkamista, tiedonsiirtopalaveri sekä kolme kuukauden välein tapahtuvaa kohtaamista opintojen alettua. Osalla prosessi jatkuu vielä tämän jälkeenkin, ja siitä on maininta viimeisen tapaamisen yhteydessä.

Kuhunkin vaiheeseen on nimetty avainhenkilöt sekä kuvattu tapaamisen tavoite ja toimintamalleja. Mallissa on otettu kantaa myös arvoihin ja vastuunjakoon. Lisäksi mallissa on avattuna mukana olevien toimijoiden roolit. Lopuksi kuvaan lyhyesti kehittämistyön pedagogisia periaatteita (miten ja missä yhteydessä malli on luotu) sekä viisi pääteemaa, jotka ovat olleet kehittämisen tärkeimmät ydinajataukset ja tulokset koko työskentelyn ajan.

Haastattelulainausten edessä on joko kirjain N (nuori) tai O (opettaja/tutkinnonohjaaja) sekä numero, joka ilmaisee haastattelujärjestystä.

6.1.2 Nuoren prosessi on Sujuvan polun pääprosessi

Nuori pääprosessin haltijana nähtiin kehittämistyöskentelyn kaikissa eri vaiheissa Sujuvan polun tärkeimpänä asiana, mallin ytimenä. Mallin keskeisimpänä tavoitteena on nuoren sosiaalinen vahvistaminen ja se toteutuu tukemalla nuorta kokonaisvaltaisesti hänen omassa elämäntilanteessaan. Nuoren asiakaslähtöinen ja monialainen kohtaaminen edesauttavat tavoitteiden ja tukitoimien määrittelemistä. On tärkeää, että nuori itse tiedostaa omat

voimavaransa ja tilanteensa sekä osaa asettaa sen kautta oikeanlaiset ja realistiset tavoitteet itselleen. Tämä tapahtuu nuoren rinnalla kulkien hänen itsensä ottaessa päävastuun opinnoistaan ja elämänhallinastaan. Nuorta osallistetaan kaikissa kohtaamisissa yhdessä sovittujen tehtävien ja tavoitteiden avulla. Näiden toteutumista tarkastellaan seuraavassa tapaamisessa. Sujuva polku on nuorelle vapaaehtoinen prosessi. Nuori määrittelee Sujuvalla polulla huomioitavat asiat ja niiden etenemisen pitkälle itse. Hän saa tarvitsemansa tuen ja ohjauksen sekä opinnoissa että niiden ulkopuolella.

Nuoren itseohjautuvuus ja vastuun ottaminen omista asioistaan lisääntyivät prosessin aikana niin nuorten itsensä kuin opettajienkin mielestä. Nuoret kokivat, että itseohjautuvuuden myötä myös opiskelumotivaatio lisääntyi. Tämä näkyi esim. siinä, että vaikka nuori olisikin keskeyttänyt opintonsa tai eronnut opintoalalta, hän oli sitä mieltä, että haluaa palata opintojen ääreen heti, kun muut elämän osa-alueet ovat kunnossa. He, jotka jatkoivat opintoja edelleen, kertoivat haastattelun yhteydessä myös jatko-opintoajatuksistaan.

Kehittämistyön lähtökohtana oli tilanne, jossa Luksian opiskelija saattoi kadota kokonaan niin Luksian työntekijöiltä kuin etsiviltä nuorisotyöntekijöiltäkin. Nuoren oma prosessi katkesi ja opinnot eivät edenneet. Pahinta tässä tilanteessa oli se, että nuoren tukitoimet katkesivat ja hän jäi yksin keskeneräisine asioineen. Sujuvalla polulla mukana olleista 11 nuoresta keskeytti 7, mutta yksikään heistä ei kadonnut, vaan he jatkoivat omien asioidensa hoitamista etsivän nuorisotyön tuella. Haastatelluista kolmesta nuoresta yksi oli eronnut oppilaitoksesta ja hän oli motivoitunut jatkamaan opintojaan sitten, kun se on mahdollista.

> N2: Joo, siis tarkoitus on palata opintojen pariin. Mulla ei ole ammattia ollenkaan ja jonkun ammatin haluan kuitenkin, niin pystyy töitä tekemään. Ensin nyt kuntouttavan kautta, että pystyy saamaan asiat kuntoon.

Vapaaehtoisuus Sujuvalle polulle osallistumisessa koettiin poikkeuksetta hyväksi asiaksi. Toisaalta niin työryhmä kuin haastateltavatkin nostivat esiin haasteen, kuinka tieto Sujuvasta polusta saadaan kannustavasti ja oikein ”markkinoituna” niille nuorille, jotka prosessista eniten hyötyisivät. Opettajat

korostivat myös alkuvaiheen ohjauksen merkitystä; kaikki opiskelemaan hakevat nuoret eivät välttämättä tiedä, millaisia terveydentilaan liittyviä asioita tai muita edellytyksiä nuoren toivomalla opintoalalla opiskeleminen vaatii.

> O1: … He olivat niin jotenkin rikkinäisiä. Minulla oli sellainen olo, että siirtyivät suoraan opintoalalle, ei ollut hyvä ratkaisu kummankaan kohdalla.

Oikean alan valinnassa tukeminen ja nuoren ohjaaminen jo ennen alavalintaa koettiin tavoitteiden saavuttamisen kannalta merkittäväksi tekijäksi opettajien näkökulmasta.

6.1.3 Monialainen yhteistyö

Monialainen yhteistyö on edellytys nuoren kokonaisvaltaiselle kohtaamiselle. Kehittämisen aikana kävi vahvasti ilmi, että monialainen yhteistyö toteutuu parhaiten työntekijöiden keskinäisen tutustumisen ja yhteisen keskustelun kautta. Samalla yhteinen tieto nuoren tilanteesta lisääntyy ja asioiden hoitaminen helpottuu. Monialainen työryhmä muodostaa Tukiverkon, joka kulkee nuoren rinnalla opintojen alussa Sujuvan polun aikana. Monialainen yhteistyö varmistaa myös sen, että nuori ei katoa, vaikka kaikki ei sujuisikaan suunnitelmien mukaan.

Palvelut eivät pirstaloidu, kun asioita viedään yhdessä ja yhteisvastuullisesti eteenpäin. Säännölliset tapaamiset, joihin osallistujat tulevat valmistautuneina, kukin oman vastuualueensa tilanteen tuntien, ovat avainasemassa monialaisen yhteistyön onnistumiselle. Tämä vaatii sitoutumista kaikilta osallistujilta. Tapaamisiin voidaan nuoren suostumuksella kutsua muitakin yhteistyötahoja, joiden katsotaan olevan merkityksellisiä nuoren kokonaisvaltaisessa kohtaamisessa. Tai vaihtoehtoisesti heitä voidaan kontaktoida tapaamisten aikana.

Niin tutkinnonohjaajat ja opettajat, kuraattorit kuin etsivätkin näkivät monialaisen yhteistyön toteutumisen voimavarana, joka helpottaa nuoren opintojen ja muiden asioiden sujumista. Kaikkien asianosaisten paikalla olo on monialaisen yhteistyön ydin. Mikäli näin ei ollut, kuului se haastateltavien kokemuksissa, kun tukitoimet eivät toimineet sovitulla tavalla. Haastatellut opettajat /

tutkinnonohjaajat kokivat, että monialaista yhteistyötä pitäisi olla enemmän niiden nuorten kohdalla, joilla on kontakti etsivään nuorisotyöhön tai johonkin muuhun tahoon.

> O2: Ja sitten on tämä tukihenkilö kans hyvä. Hän kyllä auttaa kaikessa, kun on keskusteltu. Kun on tämmönen, niin oli sitten etsivän tai muun sosiaalityön kautta saatu tukihenkilö, niin pitäis olla keskusteluja opettajienkin kanssa silloin kaikissa näissä, koska mehän toimitaan vaan ajatuksella, että tämä ns. normitapaus, että ei muuten saada selvyyttä, kun ei se tieto muuten siirry, jos ei saada sitä keskustelun kautta. Silloin pystytään reagoimaan ja huomioimaan niitä.

> O3: Meidän yhteistyötä tekevien olisi hyvä tuntea toisemme; keskustelu olisi sujuvampaa.

> N2: ..et ei oo aina saanut ajallaan hoidettua ja toi oli vähän tommonen herätys niinku silleen, ku ei enää ollukaan X (etsivä) pelkästään se, joka potki persuksille eteenpin, vaan sieltä tuli niinkun opettajat ja kuraattorit ja muut, jotka muistutti siitä, että kuin tärkeetä on saada niitä asioita eteenpäin.

Monialaisen yhteistyön säännöllisyys kolmen kuukauden aikana koettiin pääsääntöisesti hyväksi. Toimijat kokivat, että nuoren sitoutumista sovittuihin asioihin auttoi se, että nuori tiesi etukäteen sovitun ajankohdan, jolloin asiaan taas palataan.

> O3: Kyllähän meillä pitää olla tämmöselle työlle aikaa riittävästi. Mun mielestä se on erittäin hyödyllistä. Tämähän on se konkreettinen tukiverkko… että siellä on monialainen edustus. Jos kerran on verkosto, niin sitten ne on samassa paikassa.

> O1: Mua oikeastaan yllätti, kuinka paljon niitä palavereita oli siinä aluksi… mä jotenkin turhauduin, kun niitä palavereita oli aika paljon… Ensin olin hyvin toivorikas, että nythän tämä on ihan uusi idea, jota voidaan kokeilla. Sitten alkoi tulla paljon poissaoloja, heihin ei saanut oikein yhteyttä, sitten mulla alkoi pikku hiljaa toivo hiipumaan ja ajattelin, ettei tästä olekaan hyötyä.

Tapaamisiin käytetty aika nähtiin tavoitteen kannalta hyödylliseksi, vaikka Sujuva polku ei olisi johtanutkaan toivottuun tulokseen. Tosin tapaamisten määrä saattoi edellä mainitussa tilanteessa myös turhauttaa:

6.1.4 Tiedonkulku ja avoimuus

Tiedonkulku on yksi onnistuneet yhteistyön kulmakivi. Tiedonkulkuun liittyvät salassapitosäädökset eivät estä tiedon kulkemista, kun kaikki asianosaiset osallistuvat keskusteluun ja nuori päättää itse, mistä asioista puhutaan yhdessä. Kun fakta- ja taustatiedot ovat kaikkien asianosaisten tiedossa, on yhteisvastuullinen asioiden hoitaminen sujuvaa. Tiedonkulun katkeamattomuus takaa sen, että yhdessä sovitut asiat hoituvat ja nuori saa tarvitsemansa tuen ja ohjauksen opinnoissaan. Tapaamisten välillä tapahtuvat asiat ja niihin liittyvä tehtävien jakaminen sovitaan yhdessä. Yhdessä sovittujen asioiden eteneminen varmistetaan seuraavassa tapaamisessa.

Tiedonkulun katkeamattomuus koettiin myös Sujuvan polun toimimisen edellytykseksi niin työryhmän kuin haastateltavienkin taholta. Yleensä nuoret puhuivat tapaamisissa kaikista asioista avoimesti. Nuoret kokivat, että asioista puhuminen helpottui luottamuksen lisääntyessä. Toisaalta kävi ilmi, että avoimesti omista asioista kertominen koettiin ikään kuin pakoksi, jotta luottamus säilyy.

> N1: Pakko niistä on kertoa, jos haluaa pysyä koulussa, kun on ollut poissa koulusta, nii…… Ne niinku tajuaa, mikä on tilanne tällä hetkellä.

Monialaisesti tieto kulki yleensä hyvin hallinnonrajat ylittäen. Opettajat kokivat, että oli hyvä tietää nuoren kokonaistilanne, ja tämä helpotti heidän opetus- ja ohjaustyötä.

> O2: Sitä ei tarvi silloin arvailla. Että kun on kaikille selvää, missä mennään, niin niillä säännöillä mennään silloin. Että kun tieto ei kulje, niin siitä on liian hyviä esimerkkejä. Kun pitäis tietää miten toimia, vaikkei tiedäkään, miten pitäis toimia.

Haasteeksi muotoitui tiedonkulku Luksian sisällä. Varsinkin nuoret kokivat, että tapaamisissa sovitut asiat eivät tavoittaneet kaikkia opettajia. He eivät myöskään osanneet sanoa, mitä heille tehtyihin HOJKS:iin (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) on kirjattu. Opettajatkin toivat esiin tiedonkulun katkeamisen esim. juuri HOJKS:ien kohdalla.

> N3: Tota, on mulle vissiin tehty joku HOJKS, mutta en mä tiedä, onko se voimassa tai silleen niinku toi yks opettaja ei ainakaan mitenkään

> oo lukenu sitä läpi, koska sinne pistettiin kaikkea, että saa käyttää tunnilla kuulokkeita ja kuunnella musiikkia, kun se auttaa keskittyyn mua tehtävän tekemiseen. Pistin kuulokkeet korvaan yhen opettajan tunnilla, niin se huutaa heti silleen, että napit pois korvasta, vaikkei se puhukaan mitään, nii. On mulle vissiin joku tehty.
>
> O3: Minä en ollut siinä palaverissa mukana. Mutta tuota todennäköisesti kampuserva on keskustellut opiskelijan kanssa tai sitten opiskelijan ja huoltajan kanssa. Ja siellä on tehty erikseen tämä HOJKS.

Kaikki haastateltavat kokivat tiedonsiirron ja avoimuuden tärkeäksi ja yhteistyötä hyödyttäviksi tekijöiksi.

> N2: Siis just tuo avoimuus ja yhteydenpito kaikkien välillä. Tuo, miten tieto siirtyy opettajilta kuraattorille ja kuraattorilta tänne etsivän toimistoon ja niin edes päin…. Kuunnellaan sitä opiskelijaa eikä vaan niinku tavallaan sanota sitte, että asia menee näin, vaan kuunnellaan se opiskelijan puoli…. ja kaikki tietää kaikki asiat, eikä tuu sitä katkosta siihen, eikä opiskelijan tarvi juosta asioittensa kanssa joka paikassa erikseen ja sitten oppilastakin kuunellaan ja ollaan avoimia noista asioista. Niin sen pitäisi toimia.
>
> O3: Asiat käsitellään kerralla, jolloin kaikki saa riittävästi informaatiota ja tavallaan asia tulee niinku valmiiks…. jos ois pirstaloitunut pieniin tapaamisiin, niin sitten aikaa menis kaikilla enemmän sähköpostin lähettämiseen ja tiedon jakamiseen, kun sitä pitää kuitenkin kerätä sitä tietoa niin hirveästi, niin sitten siinä ei kuitenkaan tule välttämättä se oleellinen esille… on erittäin hyvä käytäntö, että puhutaan sitten suljettujen ovien takana sillä porukalla ja voidaan puhua tavallaan kaikki luottamuksellisesti.

Tiedon kokonaisvaltainen käsitteleminen ”yhden luukun periaatteella” ja yhteisvastuullisesti lisää luottamusta ja kuuluksi tulemisen tärkeää tunnetta nuorilla. Vaikka tapaamiset vievät aikaa, kokivat opettajat / tutkinnonohjaajat pääsääntöisesti, että tiedonsiirtoon yleensä menevä aika väheni Sujuvalla polulla, kun kaikki asianosaiset olivat yhtä aikaa paikalla.

6.1.5 Välittävä ilmapiiri

Välittävällä ilmapiirillä tarkoitetaan vuorovaikutustietoista kohtaamista. Sujuvan polun tapaamisissa todetaan asioita, joihin nuoren on syytä kiinnittää huomiota ja toisaalta hänelle annetaan kiitosta onnistuneista asioista. Palaute on näin ollen sekä positiivista että rakentavaa. Vuorovaikutuksessa onkin tärkeää, että ilmapiiri on välittävä vastakohtana kontrolloivalle ilmapiirille.

Välittävään ilmapiiriin liittyvät suunnitelmallisuus ja kiireettömyys. Nuoren kokonaisvaltainen kohtaaminen edellyttää joustavuutta opettajien ja tutkinnonohjaajien taholta. On hyväksyttävä, että kaikki eivät mene samalla aikataululla ja mallilla, mutta silti he voivat edetä opinnoissaan. Tilanteessa, jossa opinnot keskeytyvät, on välittävällä ilmapiirillä iso merkitys. Itsetunnon ja itsensä tuntemisen kannalta on tärkeää, että nuori ei koe keskeytystä tai eroamista epäonnistumisena, vaan hän ymmärtää, mitkä tavoitteet ovat sillä hetkellä realistisia ja ensisijaisia hänen elämäntilanteessaan.

Sekä työryhmä että haastateltavat korostivat ilmapiirin merkitystä, vaikka tiukempaakin linjaa oli perustellusti havaittavissa. Välittävän ilmapiirin todettiin niin nuorten kuin opettajien / tutkinnonohjaajienkin taholta tukevan ja edesauttavan luottamuksellisen ohjaussuhteen syntymistä. Tämä puolestaan lisäsi avoimuutta.

> N1: No, ne alkaa pikkuhiljaa luottaa niinku muhun, että ku mulla on tällasia ongelmia, nii kun mää näytin papereita ja muuta, niin kyllä ne pikkuhiljaa rupes uskoon, että mitä kaikkea mulla on.
>
> N3: Se antaa semmosen tunteen, että on ihmisiä täällä koulussakin, jotka välittää niinku hyvinvoinnista ja ei vaan oo täällä vaan silleen, että tuu puhumaan ja käydään nää tietyt jutut. Ne kyselee, miten menee ja miten kotona ja kavereitten kans menee. Se antaa semmosen, että ne välittää että on oikeesti hyvinvoiva, eikä oo semmonen, että jees mä saan palkkaa: tuu vaan puhumaan.
>
> O2: Kuukauden välein tarkistetaan ’tulos tai ulos’ – tyylillä.
>
> N2: Kyllä se autto silleen, että huomas että niinku se tavallaan se ajatus siitä, että oon luuseri rupes häviämään ei tullukaan enää sitä opettajien ja näitten puolelta minkään sortin ongelmia siihen, ettei pystykään hoitamaan asioita samalla tavalla ku muut…. että sai ite ymmärrettyä paremmin, että okei, en ole terve, mutta asiat menee eteenpäin kyllä.
>
> N3: On se antanut sillai motivaatiota, kun kuulee, että menee hyvin ja jaksaa käydä koulua, kun kuulee, että hyvin menee ja on menny tosi paljon paremmin kuin viime vuonna.

Nuoret kokivat, että säännöllinen palaute opintojen etenemisestä ja asioidensa hoitamisesta lisäsi välittämisen tunnetta ja sitä kautta itseohjautuvuutta sekä motivaatiota.

6.1.6 Ennakointi

Ennakoiva työote on Sujuvan polun askelmerkeistä se, jonka työryhmä koki alusta saakka tavoitteelliseksi tavaksi toimia. Ennakointi Sujuvalla polulla tarkoittaa sitä, että aiemmat oppimis- ja opiskelukokemukset otetaan huomioon ensimmäisestä tapaamisesta lähtien. Usein Sujuvan polun asiakkailla on aiempia yrityksiä aloittaa peruskoulun jälkeiset toisen asteen opinnot. Nämä ovat kuitenkin syystä tai toisesta päätyneet eroamiseen tai keskeytykseen. Sujuvalla polulla aiemmat kokemukset pyritään huomioimaan ja kartoittamaan niiden kautta niin nuoren voimavarat kuin haasteetkin sekä opinnoissa että elämänhallintaan puolella. Tavoitteena on löytää ja määritellä oikeat ohjaus- ja tukitoimet heti opintojen alusta alkaen ja tarjota niitä nuorelle. Huomioitavaa on, että tämä tapahtuu välittävässä ilmapiirissä siten, ettei vanhoja epäonnistumisia alleviivata ja pahimmassa tapauksessa laukaista jotain vanhaa toimintamallia. Tilanteita ennakoidaan niin, että nuori kokee saavansa tällä kertaa oikeanlaista ja oikea-aikaista tukea opinnoissaan.

Haastateltavat nuoret kokivat, että ennakointi näkyi heille suunnitelluissa tuen muodoissa ja henkilökohtaistamisessa. He kokivat aiempien oppimiskokemusten huomioimisen lisäävän jaksamista ja motivaatiota. Itseohjautuvuus lisääntyi, kun aiemmista kokemuksista puhuttiin rakentavasti. Eräs nuori totesikin tuen olevan riittävää ja pelkäsi liiallisen tuen aiheuttavan passiivisuutta.

> N3: Kyllä sitä (tukea) on mun mielestä ollut ihan tarpeeksi. Jos sitä on liikaa, niin siitä opiskelusta tulee sellaista, että sää et ite periaatteessa tee mitään, kun on liikaa apua…. Sitku loppuu joku osaaminen, niin sitte voi hakea lisää apua ja ohjeistusta.

> N2: Ja alusta alkaen kaikki opettajat olivat ymmärtäväisiä ja ruvettiin heti miettimään opetussuunnitelmaa sen mukaan, miten mää jaksan.

> N1: Mulla ei ole nyt niin paljon tehtävii kuin silloin ekalla kerralla. Kun mulla oli joitakin suorituksia, niin niitä ei tarvi enää tehdä ja on sitten vähän helpompaa.

Haastateltavat opettajat ja tutkinnonohjaajat kokivat, että ennakointi lisää onnistumisen mahdollisuuksia, mutta se edellyttää tietoa nuoren kokonaistilan-

teesta. Haasteena heidän mielestään usein onkin, että tieto nuoren oppimiseen ja muuhun liittyvistä haasteista ei tavoita toisen asteen toimijoita, eikä nuoren kokonaistilannetta pystytä huomioimaan.

> O2: Hän oli siinä edellisessä ryhmässä, mutta silloin ei tietty, että hänellä on ollut tämmösiä ongelmia. Tiedot eivät tullu meille mitenkään. Nyt kulki paremmin.

Tilanteessa, että nuori ei ole koulukuntoinen, ei ennakoivakaan työote auta, vaan silloin tarvittaisiin joitain muita vaihtoehtoja.

> O1: Hän oli niin huonossa kunnossa… fyysinen kestävyys oli tosi huono ja sen lisäksi mielenterveys heitteli. Heti alussa ajattelin, että hän ei voi fyysisesti kestää opintoalalla, jossa tarvitaan paljon jaksamista ja lihaskuntoa, jos aikoo selvitä. Huomasin, että hän on liian huonossa kunnossa.

> O1: Ei voi sitoutua tavoitteellisiin opintoihin, vaan se oli jotain aivan muuta, jossa yritettäisiin rakentaa sitä semmosta arkea sellaiseksi, että olisi kuntouttavaa.

Haastateltava opetushenkilöstö totesikin alkuvaiheen ohjauksella olevan suuri merkitys oikean polun löytämiselle.

> O2: ..jos tiedetään, että ongelmia on ollut jo aiemmin, niin kartoitettaisiin tavallaan se, että mitä se vaatii, että pystyt opiskelemaan täällä tätä alaa. Ei riitä, että kiinnostaa ja haluaa sitä, elikkä oiotaan vääriä käsityksiä. Faktatietoa siitä, mitä edellyttää se, että opinnot etenee ja onko jotain osaamista jo, mitkä voidaan katsoa, että tekeekin jotain muita asioita. Ettei tulisi virhevalintaa. Turhautuminen estettäisiin, kun on väärä kuvitelma niistä opinnoista ja sitten pettyy heti…. Kuka tekisi sen ennakkotyön enne sitä keskustelua…

Opettajat ja tutkinnonohjaajat kaipasivat myös enemmän tietoa niistä vaihtoehdoista, joihin nuorta voisi ohjata tilanteissa, jossa nuori tarvitsee ”hengähdystaukoa” opinnoistaan.

Onnistumisia ennakoinnin näkökulmasta tuli mm. seuraavissa tilanteissa:

> O2: Pyrittiin saamaan rytmi siihen elämään, että se ei oo poikkeus, kun tullaan kouluun, vaan se on niinku normaalia, että tullaan kouluun ja poikkeus on niinku se että ei tulla.

> O3: Siinä todettiin, mitkä asiat ovat olleet vaikeita aikaisemmin ja opiskelija on yrittänyt monessa paikassa opiskella ja usein samat asiat ovat olleet niitä, jotka ovat niittäneet motivaation ja opiskelu on loppunut hyvin äkkiä. Se on ollut erittäin negatiivista se opiskelijan suhtautuminen niihin opintoihin ja varmaan se on ollu semmonen ketjureaktio, kun riittävästi mättää joku.

> O3: …että jos siis nämä on ihmisten ikään kuin kohtaloita, että ei näille voi mitään, jos on mielenterveyden asioista kysymys, niin silloin täytyy jossakin jonkun joustaa.

> O3: Pidän aika tärkeänä just tätä, että olis riittävästi niitä keskusteluja varsinkin tällaisten opiskelijoiden kanssa,joilla on todellisia vaikeuksia. Vaikka opiskelija ei pyydä niitä tapaamisia, niin niitä olis automaattisesti.

Ennakoiva työote vie aikaa opintojen alussa, mutta panostus koettiin opettajien ja tutkinnonohjaajien taholta kannattavaksi siinä tapauksessa, että opintojen on mahdollista jatkua tukitoimien avulla.

6.2 Työskentelyn arviointi

6.2.1 Työryhmän arviointi

Keräsin kehittämistyöryhmältä palautetta työskentelystämme. Ensin kysyin sitä neljännen reflektiopisteen tapaamisessamme, mutta vastaus jäi ajan puutteen vuoksi vaillinaiseksi. Täydensin palautekyselyäni sähköpostitse. Pyysin työryhmän jäseniä antamaan palautetta kehittämiseen tähtäävästä työskentelystämme, käyttämistämme menetelmistä sekä omasta toiminnastani työryhmän vetäjänä. Sain vastauksen kaikilta seitsemältä loppuun asti mukana olleelta työryhmän jäseneltä.

Työryhmä koki yleisesti työskentelyn sujuneen suunnitelmallisesti ja aikataulussa pysyen. Käyttämäni osallistavat menetelmät koettiin toimiviksi ja kehittämistä edistäviksi toimintatavoiksi. Työskentely koettiin jäsennellyksi ja erityistä kiitosta saivat tekemäni etukäteisvalmistelut, jotka mahdollistavat tapaamisten

tehokkaan ajankäytön. Myös edellisen tapaamisen yhteenvedot koettiin hyviksi, koska sitä kautta oli helppo päästä kiinni siihen, mihin edellisellä kerralla olimme jääneet. Oma toimintani sai kiitosta edellä olleen lisäksi hyvästä ja ohjaavasta kehittämisasenteesta, joka omalta osaltaan kannusti myös työryhmää.

Toisilleen työryhmän jäsenet antoivat sekä kiitosta että moitetta osallistumisesta. Osa koki, että tapaamisista kesken lähteminen vaikeutti muiden työskentelyä. Opetushenkilöstön mukana olemista varsinaisessa työryhmätyöskentelyssä toivottiin eräässä palautteessa. Tätä vastaaja perusteli sillä, että nyt ei voida olla ihan varmoja, miten opetushenkilöstö on roolinsa kokenut ja ymmärtänyt vastatessaan teemahaastattelussa esillä olleisiin aihepiireihin. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että mallin kokeileminen käytännössä kehittämisprosessin aikana oli hyvä juttu ja tuotti koko ajan tietoa kehittämisprosessin tueksi. Yhdellä loppuun saakka mukana olleella etsivällä nuorisotyöntekijällä ei ollut omia Sujuvan polun asiakkaita ja hän koki tämän puolestaan puutteeksi.

6.2.2 Oma arviointi

Työelämälähtöinen prosessikehittäminen toimi tässä kokonaisuudessa hyvin. Tavoitteena ollut monialainen yhteistyömalli saavutettiin koko ajan edeten ja korjausliikkeitä tehden. Nuorille ja opetushenkilöstölle tehdyt teemahaastattelut toivat kaivattua vahvistusta malliin kirjattaviin asioihin. Teemahaastattelut tekivät näkyväksi myöskin haasteita, jotka käytännön työssä esiintyivät.

Olen tyytyväinen, että sain toteuttaa tämän kehittämistyön motivoituneen ja pääsääntöisesti sitoutuneen työryhmän kanssa. Osallistumisen aste huolestutti toisinaan, mutta hain sinnikkäästi tietoa reflektiopisteistä poissaolleilta kysellen ja heitä erikseen tavaten. Sähköpostitse lähestyin myös useammin kuin kerran heitä, jotka eivät heti muistaneet vastata. Opintovapaani mahdollisti tällaisen ajankäytön. Oma systemaattinen ja tarkasti aikataulutettu tapa edetä sai kiitosta työryhmältä, ja myös itse koin sen tässä monimenetelmäisessä opinnäytetyössä ainoaksi mahdolliseksi tavaksi onnistua. Osallistumisen ja sitoutumisen varmistamiseksi olisin ennen yhteisen työskentelyn aloittamista

voinut korostaa enemmän paikalla olemisen ja tälle työskentelylle varatun ajan merkitystä.

Opetushenkilöstön mukaan ottaminen varsinaiseen kehittämistyöskentelyyn koettiin haasteelliseksi ja alkuvaiheessa. Tuolloin yhdessä todettiin, että Luksian kuraattorit ovat yhteyshenkilöitä opetushenkilöstön suuntaan ja vievät tietoa mallista ja kehittämisprosessista eteenpäin talon sisällä. Koen, että opettajien ja tutkinnonohjaajien haastattelut toivat riittävästi tietoa yhteistyömallin muokkaamiseen ja sinne oikeiden asioiden kirjaamisen varmistamiseen.

Opinnäytetyöhöni liittyvä kehittämistyöskentely opetti itselleni paljon kehittämisprosessin johtamisesta. Valitsemani kehittämisote ja kehittämisen menetelmät toivat ryhtiä työskentelyyn ja auttoivat prosessin suunnittelussa ja eteenpäin viemisessä valtavasti. Tavoittelemani dialoginen ote yhteisessä työskentelyssä toteutui ja tätä vahvisti myös työryhmältä tullut palaute. Voisin jopa sanoa, että vähän ”nälkä kasvoi syödessä” ja tämän kaltainen kehittäminen tai työelämän tutkiminen kiinnostaa jatkossakin.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Sujuva polku tukee monialaisesti ja nuorilähtöisesti opiskelijaa

Sujuva polku, monialainen yhteistyömalli syntyi arjessa työskentelyn lomassa. Se on koettu hyväksi tavaksi toimia. Monialaisen yhteistyön toteutuminen varmistetusti ja ennakoivalla työotteella edesauttaa oikeiden tavoitteiden ja tukitoimien määrittelemisessä ja sitä kautta nuoren sitoutumisessa opintoihinsa. Jos opinnot eivät sujukaan ja nuoren elämäntilanne vaatii muiden asioiden ensisijaista hoitamista, ei hän jää yksin, vaan ympärillä olevat ammattilaiset ovat hänen tukenaan myös siinä tapauksessa. Kaikista tärkeintä on, että nuori ei pääse katoamaan.

Sujuvan polun vapaaehtoisuus nuorelle vahvistui kehittämisen edetessä. Toimintamalli ei voi olla pakollinen kaikille, jotka lähtökohtaisesti tarvitsevat tukea, vaikka se jossain tapauksessa tuntuisikin hyvältä vaihtoehdolta. Vapaaehtoisuutta tukee nuorilähtöisyys koko Sujuvan polun ytimenä. Pakotettuna Sujuva polku saattaisi jopa hidastaa nuoren sitoutumista ja itseohjautuvuuden lisääntymistä. Nyt nuori on oman prosessinsa päähenkilö alusta loppuun saakka.

Toinen vapaaehtoisuutta tukeva asia ovat henkilöresurssit niin Lohjan kaupungilla kuin Luksiassakin. Kummallakaan taholla ei ole riittävästi työntekijöitä toteuttamaan Sujuvaa polku kaikkien sitä tarvitsevien kanssa. Tämä tuli ilmi useita kertoja työryhmän ryhmäkeskustelutilanteissa kehittämistyöskentelyn aikana.

Palvelujen pirstaleisuus pystytään ohittamaan konkreettisella, monialaisella yhteistyöllä. Kun työntekijät tekevät työtä yhdessä, eivätkä pelkästään rinnakkain tai tarvittaessa, tulevat asiakkaan tilanteet ja tuen tarpeet huomioiduksi kokonaisvaltaisesti ja yhdellä kertaa (Fedotoff ym. 2016, 3). Sujuva polku voidaankin ajatella eräänlaiseksi jalkautuvaksi Ohjaamo-työskentelyksi. Nuoret kokivat hyötyvänsä tällaisesta työskentelystä. Yhdessä asioiden äärelle pysähtyminen lisäsi myös luottamusta ja avoimuutta. Toimivalla ja sujuvalla tiedonsiirrolla on iso merkitys tässä kokonaisuudessa, kun yhteisiä merkityksiä ja tavoitteita luodaan. (Isoherranen 2012, 154–155.)

Sujuva polku on levitettävissä paitsi Luksian kaikkiin omistajakuntiin etsivän nuorisotyön ja oppilaitoksen yhteistyön tueksi, myöskin muihin toimintaympäristöihin. Roolitukset ja työnjako ovat muokattavissa kunkin ympäristön vaatimalla tavalla. Tärkein sisältö lieneekin toimintatavoissa, joilla Sujuvaa polkua toteutetaan tässä opinnäytetyössä kehitetyllä tavalla. Lohjalla on avattu tämän kehittämisprosessin aikana Ohjaamo, jonka työntekijöiksi osa kehittämistyöryhmässä olleista etsivistä nuorisotyöntekijöistä on siirtynyt. Työn loppuvaiheessa nousi esiin, että Sujuvalla polulla nuoren mukana voi kulkea joku muukin kuin etsivä nuorisotyöntekijä, kun kysymys on Ohjaamon asiakkaana olevasta nuoresta. Hän voi olla vaikkapa terveydenhoitaja, jos hänellä on kokonaisvastuu nuoren asioista Ohjaamon kautta.

Kehittämistyön alussa käsitykseni oli, että Sujuva polku nuoren ammatillisella opintopolulla ei voi toteutua ilman monialaista yhteistyötä silloin, kun nuori tarvitsee tukea muissakin asioissa kuin opinnoissaan. Tämä vahvistui työskentelyn aikana. Korjaavasta työstä ennakoivaan päästään vain yhteistyötä tekemällä opintojen alusta alkaen, ennen kuin ongelmia syntyy tai ne toistuvat. Monialaista yhteistyötä ei tehdä neuvotteluhuoneissa yhteistyötä suunnitellen ja siitä puhuen, vaan oikeiden asioiden ääressä siten, että kaikki osallistujat tietävät roolinsa ja tuntevat prosessin.

7.2 Haasteista vahvuuksiksi

Monialaisen yhteistyön haasteiksi on yleisellä tasolla todettu kiinnittyminen ja sitoutuminen monialaiseen yhteistyöhön. Näihin vaikuttavat sovitut ja joustavat roolit, vastuuajattelun kehittyminen, yhteisen tiedon luominen, organisaatio rakenteena ja rajana sekä moniammatillisen yhteistyön oppiminen (Isoherranen 2012, 153).

Sujuvan polun tapaamisiin tullaan valmistautuneina, kukin omasta näkökulmastaan. Ei riitä, että joku toimijoista kirjoittaa sähköpostia puuttuville henkilöille, tai kirjaa sovitut asiat järjestelmään. Tutkimuksen mukaan koneella tiedon siirtäminen ei korvaa kasvokkain tapahtuvia tapaamisia. Kasvokkain tapahtuva keskustelu mahdollistaa myös muunkinlaisen keskustelun ja luovien ratkaisujen syntymisen. (Isoherranen 2012, 155.)

Kävi ilmi, että myös Sujuvalla polulla näiden edellä olleiden tekijöiden määrittelyyn pitää kiinnittää huomiota, ja esimerkiksi asenteet yhteistyötä kohtaan saattavat olla osittain tietämättömyyden ja toisaalta resurssien vuoksi paikoin nihkeät. Mukana olleet opettajat ja tutkinnonohjaajat Luksiasta pitivät työskentelytapaa poikkeuksetta hyvänä. Kokemuksen ja tiedon lisääntymisen kautta asenne monialaista yhteistyötä kohtaan oli pääsääntöisesti positiivinen. Isoherranen korostaa väitöskirjassaan keskinäistä tuntemista. Hän toteaa, että yhteisen tiedon muodostamisessa saattaa haasteeksi muodostua se, että kaikki asiantuntijat eivät tunne muiden toimijoiden tietoa ja osaamista. Näin sitä ei myöskään pystytä hyödyntämään yhteistyössä. Tärkeää on sekin, että jäsenet pystyvät tuomaan esiin omat näkökulmansa. Tämän mahdollistaa tiimin tai työryhmän vapaa, avoin ja ei-hierarkkinen vuorovaikutusilmasto. (Mts. 156.)

Sujuvalla polulla toimijoiden keskinäinen tunteminen nousee arvokkaaksi myös siinä tilanteessa, että opiskelija keskeyttää opintonsa tai katoaa oppilaitoksen työntekijöiltä. Toivottavaa on, että kynnys olla yhteydessä tuttuun etsivään nuorisotyöntekijään on tässä tilanteessa hyvin matala.

7.3 Kehittämisehdotuksia

Työskentelyn aikana haasteeksi noussut tiedonsiirto Luksian sisällä vaatii erityistä huomioimista. On erittäin tärkeää, että kaikki avainhenkilöt osallistuvat kaikkiin sovittuihin Sujuvan polun tapaamisiin. Luksiassa tuleekin kiinnittää paljon huomiota Sujuvan polun jalkauttamiseen ja siitä tiedottamiseen, jotta opintoaloilla osataan hyödyntää tätä mahdollisuutta. Monialaiseen yhteistyömalliin yhteyshenkilöiksi Luksiassa on kirjattu Luksian kuraattorit. Heidän tehtävänään on huolehtia, että tieto Sujuvasta polusta, sen tavoitteista ja toimintatavoista tavoittaa mukaan kutsuttavat opettajat ja tutkinnonohjaajat jo ennen ensimmäistä tapaamista. Huoli siitä, että opettajat eivät tiedä, missä ja missä roolissa ovat mukana, tulee tätä kautta turhaksi. Laajemmalla tasolla Sujuvasta polusta kertominen esimerkiksi tutkinnonohjaajien säännöllisissä tapaamisissa tai osana koko henkilökunnalle järjestettävää kehittämispäivän ohjelmaa, olisi suotavaa.

Luksia on ammatillinen oppilaitos, joka muiden oppilaitosten tavoin totuttelee tällä hetkellä ammatillisen koulutuksen reformin mukaan tuomiin muutoksiin. Monet asiat koulutukseen hakeutumisen ja ohjauksen saralla vaativat nyt erityistä huomiota. Jotta alueella olisi mahdollisimman vähän nuoria ilman toisen asteen tutkintoa, tulee Luksiassa kiinnittää huomiota siihen, ettei yksikään nuori opiskelija jäisi yksin, vaan jokainen saisi tarvitsemansa tuen ja ohjauksen. Haapakorva, Ristikari & Kiilakoski (2017) korostavat, että keskiössä nuoren onnistuneissa opinnoissa ovat oppilaanohjauksen kyky tarjota nuorelle oikeanlaista tietoa tulevista opinnoista sekä tukea häntä opintojen aikana. He toteavat, että koulutus- ja laajemmin palvelujärjestelmällä pitää olla kykyä huomioida erilaisten nuorten erilaiset voimavarat. Tämä on yksi koulutuksen tukirakenteiden olennaisista ominaisuuksista. (Haapakorva ym. 2017, 168.)

Kehittämistyöskentelyn aikana Luksiaan perustetiin haku- ja ohjauspalvelut. Elokuussa 2018 aloitin määräaikaisissa tehtävissä haku- ja ohjauspalveluissa opinto-ohjajana. Virallinen työnimikkeeni on ohjauksen koordinaattori. Alkuvaiheen ohjaus ja nuoren verkostojen kartoittaminen monialaisen yhteistyön toteutumiseksi on hyvä resursoida osaksi Luksian vakituista toimintaa. Edellä ollut tarve nuorten erilaisten voimavarojen huomioimiseen olisi hyvä saada

alulle heti opintojen hakeutumisesta alkaen. On hyvä, että myös oppilaitoksessa on henkilöitä, joilla on kyky löytää ja tarkastella hakijoita ja heidän tilanteitaan laajemmalla näkökulmalla.

Sujuva polku, monialainen yhteistyömalli antaa toimivan pohjan sille, mistä lähtökohdista yhteistyötä on hyvä lähteä tekemään. Luksiassa malli kehittynee ja jalostunee jatkossa kiinteäksi osaksi Luksian opiskelijapalveluprosessia. Erityisen iloinen olen siitä, että Sujuvaa polkua toteutettiin koko kehittämisprosessin ajan, se todettiin hyväksi malliksi ja näin ollen sen käyttäminen jatkuu.

Monialainen yhteistyö on tutkimus- ja kehittämiskohteena aina yhtä mielenkiintoinen ja laaja-alainen. Sujuva polku - yhteistyömallin toimivuuden arviointi on ehdotukseni seuraavaksi tutkimuskohteeksi. Sitä kautta saisimme arvokasta tietoa, mitä mallin osa-alueita jatkossa pitäisi kehittää joko prosessin eri vaiheiden, yhteistyön tai tuen tarjoamisen näkökulmasta.

LÄHTEET

Aaltonen, K. 2011. Johdanto. Teoksessa Aaltonen, K. (toim.) Nuorten hyvinvointi ja moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma Oy, 15–24.

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Ervamaa, S. 2014. Kohti onnistunutta nuorisotakuuta? Nuorten ja ammattilaisten näkemyksiä nuorisotakuun toteutuksesta ja kehittämisestä. Onnistunut nuorisotakuu -hankkeen loppuraportti. Helsinki: Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry.

Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Valli, R (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–51.

Eskola, J. 2018. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkumuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 209–231.

Fedotoff, J., Leppäkari, H. & Timonen, P. 2016. Esipuhe. Teoksessa Fedotoff, J., Leppäkari, H. & Timonen, P. (toim.) Koordinaatit nuorten tieto- ja neuvontatyöhön. Suuntaviivoja ammatilliseen osaamiseen. Oulu: Koordinaatti – Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus, 3–4.

Fedotoff, J. 2016. Milloin palvelu on lähipalvelu? Saatavuuden ja saavutettavuuden määrittelyä. Teoksessa Fedotoff, J., Leppäkari, H. & Timonen, P. (toim.) Koordinaatit nuorten tieto- ja neuvontatyöhön. Suuntaviivoja ammatilliseen osaamiseen. Oulu: Koordinaatti – Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus, 49–57.

Gretschel, A., Junttila-Vitikka, P. & Puuronen, A. 2016. Suuntaviivoja nuorisotoimialan määrittelyyn ja arviointiin. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 96. PDF-tiedosto. Saatavilla: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/suuntaviivoja_nuorisotoimialan_maarittelyyn_ja_arviointiin.pdf [viitattu 15.2.2018].

Haapakorva, P., Ristikari, T. & Kiilakoski, T. 2017. Toisen asteen opintojen keskeyttämisen taustatekijöitä. Teoksessa Pekkarinen, E. & Myllykoski, S. (toim.) Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017. Julkaisuja (Nuorisotutkimusseura) 1799–9219, nro 200, Kenttä,167–177.

Hakoluoto, T. 2016. Nuoren kokonaisvaltainen kohtaaminen ja dialogisuus. Teoksessa Fedotoff, J., Leppäkari, H. & Timonen, P. (toim.) Koordinaatit nuorten tieto- ja neuvontatyöhön. Suuntaviivoja ammatilliseen osaamiseen. Oulu: Koordinaatti – Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus, 9–20.

Heinonen, O.-P., Ikonen, A.-K., Kaivosoja, M. & Reina, T. 2018. Yhdyspinnat yhteiseksi mahdollisuudeksi. Selvitys lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluiden toteuttamiseen liittyvistä yhdyspinnoista muuttuvassa toimintaympäristössä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 8/2018. PDF-tiedosto. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160555/LAPE-loppuraportti_FINAL.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 15.2.2018].

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Isoherranen, K. 200. Moniammatillinen yhteistyö. Porvoo: WSOY.

Isoherranen, K., 2012. Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Väitöskirja. Helsinki: Unigrafia.

Kaartinen-Koutaniemi, J. 2012. Etsivän työn lyhyt historia. Teoksessa Kaartinen-Koutaniemi, J. (toim.) Etsivässä työssä. Kauanko sä aiot olla siinä. Helsinki: Lasten keskus. s. 15–19.

Kallio, Maria 2016. Oikeassa paikassa oikeaan aikaan. Nuorten aikuisten osaamisohjelman hakevan toiminnan realistinen arviointi. HUMAK. Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma YAMK. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/109109/Kallio_Maria.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 19.2.2018].

Kiilakoski, T. & Myllyniemi, S. 2017. Opintojen keskeyttäminen ja koulupudokkuus. Teoksessa Pekkarinen, E. & Myllykoski, S. (toim.) Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017. Painotalo Varteva, Oy, 42–49.

Kontio, M. 2010. Moniammatillinen yhteistyö. TUKEVA-hankkeen julkaisu. Oulu: TUKEVA. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisen hankekokonaisuus.

Koski, K. 2016. Nuoren opiskelukyvyn edistäminen kunnallisen nuorisotyön ja toisen asteen oppilaitoksen välisenä monialaisena yhteistyönä. HUMAK. Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma YAMK. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201605106840 [viitattu 19.2.2018].

Kuure, T. 2016. Monialainen yhteistyö nuorten palvelujärjestelmässä: lähtökohtana toimintaympäristön analyysi. Teoksessa Fedotoff, J., Leppäkari, H. & Timonen, P. (toim.) Koordinaatit nuorten tieto- ja neuvontatyöhön. Suuntaviivoja ammatilliseen osaamiseen. Oulu: Koordinaatti – Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus, 64–74.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531.

Laki nuorisolain muuttamisesta 20.8.2010/693

Lybeck, T. & Walldén, J. 2011. Nuorisolain muutokset – monialainen yhteistyö ja etsivä nuorisotyö. Teoksessa Aaltonen, K. (toim.) Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma Oy. 25–58.

Nuorisolaki 21.12.2016/1285.

Nykänen, S., Karjalainen, M., Vuorinen, R. & Pöyliö, L. 2007. Ohjauksen alueellisen verkoston kehittäminen – poikkihallinnollinen ja moniammatillinen yhteistyö voimavarana. Tutkimusselosteita 34. 2. painos. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017. WWW-sivusto. Saatavilla: http://nuorisotakuu.fi/tietoa-nuorisotakuusta [Viitattu 6.12.2017].

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287.

Seppänen-Järvelä, R. & Vataja, K. 2009. Mitä työyhteisölähtöinen kehittäminen on? Teoksessa Seppänen-Järvelä, R. & Vataja, K. (toim.) Työyhteisö uusille urille. Kehittäminen osaksi arjen työtä. Jyväskylä: PS-kustannus. 13–29.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2017. Yksi lapsi, yhteinen suunnitelma. LAPE-hankkeeseen liittyvän moniammatillista tiedonhallintaa kehittävän työryhmän raportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:36. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80765/Yksi%20lapsi%20yhteinen%20suunnitelma%20työryhmäraportti.pdf [viitattu 8.9.2018].

Sosiaali- ja terveysministeriö 2018. Yhdyspinnat yhteisiksi mahdollisuuksiksi. Selvitys lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluiden toteuttamiseen liittyvistä yhdyspinnoista muuttuvassa toimintaympäristössä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2018:8. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160555/LAPE-loppuraportti_FINAL.pdf [viitattu 19.2.2018]

Tajua mut! Stoppi nuorten pompottelulle s.a. Etusivu. WWW-sivusto. Saatavilla: https://www.tajuamut.fi/ [viitattu 19.2.2018].

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press.

Vataja, K. 2012. Kehittyvä työyhteisö. Itsearvioinnin hyödyntäminen työyhteisön kehittämisessä kunnallisessa sosiaalitoimessa. Vaasan yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Väitöskirja. PDF-julkaisu. Saatavissa: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-699-1 [viitattu 17.10.2017].

Liite 1

Alkukartoituskymykset

- **Tapaaminen ja ryhmäkeskustelu Harjulassa 25.9.2017**

1. **Aiempi yhteistyö?**
   - Kuvailkaa aiempaa yhteistyötä nuoren koulutukseen hakeutumisvaiheesta alkaen
     - mitä se on ollut?
     - mitkä asiakirjat, ohjelmat, säädökset yms. tätä yhteistyötä on ohjannut?

2. **Mitä haasteita olette havainneet?** (Haasteita, jotka ovat johtaneet tähän tilanteeseen / sujuvan polun mallintaminen?)

3. **Minkä toivotte konkreettisesti muuttuvan?** (Tästä muotoutuu tavoite)

   (- yhteistyö, nuori…)

4. **Mitä hyötyjä näette tämän kehittämistyöskentelyn mahdollistavan?**

Liite 2/1

Työkaulu tiedon keräämiselle

Täytä jokaisesta nuoresta oma lomake. Koodaa lomakkeen nuori sopimallamme tavalla. Yhteyshenkilöt Luksiasta ja nuorisopalveluista ohjeistavat tästä. Vastaa kysymyksiin merkitsemällä rasti tai numero oikean vastauksen perään tai vastaa avoimeen kysymykseen.
Käytän tässä vaiheessa vielä tästä Tehostetun tuen mallista nimitystä Sujuva polku, joka kulkenee työnimellä tässä vielä hetken aikaa. ☺

1. **Kuinka monta nuorta kauttasi lähti Sujuvalle polulle?**
   - Kuinka monta tyttöä?
   - Kuinka monta poikaa?
   - Kuinka monella oli taustalla aiemmin keskeytyneet ammatilliset opinnot? Montako keskeytystä?

2. **Kuvaile lyhyesti eri Sujuvan polun eri vaiheita:**

- **Ennen koulutukseen hakeutumista** (eri toimijoiden roolit hakeutumisvaiheessa)
  - Mitä toimenpiteitä etsivä teki nuoren kanssa?
  - Mitä toimenpiteitä Luksian opinto-ohjaaja teki nuoren kanssa?
  - Mitä toimenpiteitä Luksian kuraattori teki nuoren kanssa?

  ➔ Mitä mukana olevien nuorten kanssa tapahtui?
    - Mitä toimenpiteitä nuoren kohdalla tehtiin ennen hakeutumista?
    - Kehen yhteys Luksiassa? (kuka mukana prosessissa tässä vaiheessa?)
    - Mitä haasteita lähtökohtaisesti nimetty (yhdessä nuoren kanssa?) Millä suunnitelmalla liikkeelle? *

- **Aloituspalaveri**
  - Ketkä osallistuivat?
  - Mistä keskusteltiin?
  - Mitä sovittiin? (Esim. HOJKS ym.)

- **1 kk:n seuranta (suunnitelman ja tukitoimien tarkistaminen)**
  - Ketkä osallistuivat?
  - Mistä keskusteltiin?
  - Mitä sovittiin?

- **3 kk:n seuranta (suunnitelman ja tukitoimien tarkistaminen)**
  - Ketkä osallistuivat?
  - Mistä keskusteltiin?
  - Mitä sovittiin?

Tapahtuiko jotain oleellista näiden vaiheiden välissä?

- Mitä?
- Mitä siitä seurasi?

*ensimmäisessä Sujuvan polun versiossa oli nimetty Etsivän nuorisotyöntekijän tehtäviä ennen nuoren hakeutumista ammatillisiin opintoihin:

- Auttaa koulutukseen hakeutumisessa
- On yhteydessä Luksiaan (mahdollinen tutustumisjakso ko. alalle)
- Laatii yhdessä nuoren kanssa suunnitelman ennen ensimmäistä yhteistyöpalaveria:
    - aiemmat koulukokemukset?
    - oppimisvaikeudet?
    - muut opiskelua rajoittavat asiat?
    - muuta koulutukseen hakemiseen ja aloittamiseen sekä elämäntilanteeseen liittyviä asioita?

Kysymyksessä 1 konkreettisia asioita ja toimenpiteitä voi listata esim. näiden asioiden kautta.

Liite 3/1

Teemahaastattelurunko nuorille

1. **Nuorella pääprosessi**:

- **Avauskertomuskysymys: Tämä on ollut Sinun oma prosessi. Kerro, miten tämä on eronnut aiemmista opinnoistasi?**

- Mitä keskustelit ennen koulutuksen alkua yhdessä etsivän nuorisotyöntekijän kanssa?
  (suostumus lähteä Sujuvalle polulle, mitä tuen tarpeita nuori kokee, että on, verkoston kartoittaminen → keitä mukaan)
- Mitä odotuksia Sinulla oli ennen opintoja tähän tehostettuun tukeen (=Sujuva Polku) liittyen?
- Jos keskeytys: katsotko mahdolliseksi, että voisit vielä palata näiden opintojen pariin?
- Mitä hyvää tässä ajassa oli / on ollut JA mitä olisit toivonut enemmän?
- Miten tämä mielestäsi on lisännyt itseohjautuvuutta ja omatoimisuuttasi opinnoissa?

2. **Monialainen yhteistyö**

- **Avauskertomuskysymys: Kerro näistä ohjaustapaamisista, joihin Sinut pyydettiin mukaan.**

- Keitä yhteistyötapaamisiin osallistui? Olivatko mielestäsi kaikki oikeat henkilöt paikalla?
- Miltä tuntui, kun nämä kaikki työntekijät olivat mukana pohtimassa asioitasi?
- **Millaista apua sait** koulussa? Millaista apua sait muualla?
- Miten ja missä asioissa sait vaikuttaa omiin opintoihisi liittyviin asioihin? (tavoitteisiin, tukeen, käytännön järjestelyihin jne.)
- Jos keskeytys:
  - kenen kanssa jatkat nyt, keskeytyksen jälkeen?
  - kenelle ilmoitit keskeytyksestä, kuka oli Sinuun yhteydessä, kuka keskusteli jne.
- Mitä asioita sovittiin hoidettavaksi (ja kenen toimesta) tapaamisten välillä? Joku esimerkki?
- Mitä tehtäviä Sinulla itselläsi oli? Esim.
- Mitä odotuksia Sinulla oli liittyen monialaiseen yhteistyöhön?

Liite 3/2

3. Välittävä ilmapiiri

- **Avauskertomuskysymys: Kuvaile ilmapiiriä näissä tapaamisissa.**

- Millainen ilmapiiri näissä tapaamisissa oli? (kannustus, luottamus, ei kontrolloiva)
- **Pystyitkö puhumaan / ottamaan esiin Sinulle vaikeita asioita?**
- Miltä tällainen avoin, yhteinen asioittesi hoitaminen Sinusta tuntui?
- Millaista palautetta sait työntekijöiltä tapaamisissa?

4. Tiedonkulku ja avoimuus

- **Avauskertomuskysymys: Monet asiat liittyvät jollain tapaa opintoihisi ja tapaamisissa juteltiin muistakin kuin opintoihin liittyvistä asioistasi. Kerro jotain kokemuksia tästä.**

- Mitä asioita käsittelitte yhteisissä tapaamisissa? (Koulu ja opinnot, muu elämä)
- Juteltiinko tapaamisissa mielestäsi oleellisista ja tärkeistä asioista?
- Saitko itse päättää, mitä tapaamisissa puhutaan ja mitä siellä ei puhuta?
- Kulkiko tieto mielestäsi riittävästi tapaamisten välillä? **(yhden luukun periaate)**

5. Ennakointi

- **Avauskertomuskysymys: Olet aiemminkin aloittanut ammatilliset opinnot. Kerro niiden vaikutuksista näihin opintoihin.**

- 1. tapaamisessa kävitte läpi Sinun aiempia opiskelukokemuksia. Mitä sovitte silloin? Miltä se tuntui?
- Millaisia tavoitteita Sinun opinnoillesi koulutuksen alussa asetettiin?
    - (saitko itse vaikuttaa niihin?)
- Miten opintojasi on **henkilökohtaistettu** nyt?
    - onko riittävästi?

- Mitä hyötyä tästä oli / on ollut Sinulle? Mitä vielä olisi pitänyt huomioida?

Lopettelukysymysvaihtoehdot:

- Millaisia odotuksia sinulla oli opintojen alussa? Tai
- Mainitse yksi asia, mikä mielestäsi ehdottomasti pitää kirjata malliin?

Liite 4/1

Teemahaastattelurunko opettajille/tutkinnonohjaajille:

1. **Monialainen yhteistyö:**

- **Avauskertomuskysymys: Kuvaile nyt käsiteltävää monialaista yhteistyötä ja sen toimivuutta.**

- Ketkä osallistuivat nuoren palavereihin?
- Mitä odotuksia Sinulla oli?
- Millaisia kokemuksia Sinulle tuli monialaisesta yhteistyöstä tässä tilanteessa? TAI: : Mitä ajattelet yhteistyöstä Luksian ulkopuolisten tahojen (esim. etsivä nuorisotyö, sosiaalitoimi jne.) kanssa?
- **Mihin kohtaan omassa toimenkuvassasi koet tämänkaltaisen yhteistyön sopivan / auttavan?**
- Mikä oli toimivaa?
- Mitä olisit toivonut lisää TAI: Mitä olisi voitu tehdä toisin?
- Jos keskeytys: Mitä sitten tapahtui? Keneen olit yhteydessä? Kuka oli yhteydessä nuoreen jne. (ei vahingossa tapahtuvia putoamisia)

2. **Tiedonkulku ja avoimuus**

- **Avauskertomuskysymys: Kerro (kokemuksistasi) tiedonkulusta teidän eri toimijoiden välillä.**

- Mitä asioita käsittelitte tapaamisissa tai muissa yhteydenotoissa? (kaikki opettajat eivät ole osallistuneet tapaamisiin…)
- Kulkiko tieto mielestäsi riittävästi ja puhuttiinko oikeista asioista?
    - Mistä asioista olisit halunnut / tarvinnut enemmän tietoa?
- Mitä hyvää tällaisessa tavassa siirtää tietoa näet?
- Mitä haasteita tai ongelmia näet?

3. **Välittävä ilmapiiri**

- **Avauskertomuskysymys: Kuvaile näiden tapaamisten ilmapiiriä.**

- Millainen ilmapiiri tapaamisissa oli?
- Miten välittäminen ja kannustaminen näkyi?
- Miten se vaikutti mielestäsi nuoreen ja hänen käyttäytymiseen?
    - Miten tällainen kokonaisvaltainen asioiden käsitteleminen vaikutti nuoren omaan asioiden hoitamiseen, itseohjautuvuuteen (opinnot ja muu elämä)?

Liite 4/2

4. Ennakointi

- **Avauskertomuskysymys: Haasteiden ennakointi on yksi keskeisimmistä asioista tässä prosessissa. Kuvaile ennakointiin liittyviä toimenpiteitä.**

- 1. tapaamisessa käsittelitte aiempia opiskelukokemuksia. Millaisia mahdollisuuksia näet siinä, että aiemmat haasteet ja kompastuskivet käsitellään ja näin yritetään minimoida niiden toistuminen?
- Miten nämä vaikuttivat nyt, näiden opintojen suunnitteluun ja tavoitteisiin?

5. Nuorella pääprosessi

- **Avauskertomuskysymys: Nuoren elämässä on meneillään kaikenlaista muutakin kuin opinnot. Miten tätä kokonaisuutta mielestäsi olisi hyvä tarkastella ja lähestyä?**

- Mitä asioita tuli esiin opintojen alussa (tai ennen sitä) nuoren kokonaistilanteesta?
- Millaista tukea nuori, jolla on haasteita opinnoissa ja elämässä mielestäsi tarvitsee? TAI: Miten tuki pitäisi määritellä ja järjestää?
- Miten tiedossasi ollut nuoren kokonaistilanne vaikutti /on vaikuttanut omaan opetukseen / ohjaamiseen?
- Miten haasteet voidaan huomioida opintojen suunnittelussa?
- Miten nuoren prosessi eteni / etenee?
- Jos keskeytys: mitä vielä olisi voitu yrittää tehdä? Millaiset mahdollisuudet nuorella on palata takaisin opintojen pariin?

Lopettelukysymys: Esim. odotukset / monialainen yhteistyö tai must-asia, joka mallissa ehdottomasti pitäisi olla.

Liite 5/1

Monialainen yhteistyömalli, Sujuva polku

Lähtökohtana on tilanne, jossa nuori on hakeutunut opiskelemaan Luksiaan joko yhteishaussa tai kesken koulu-vuoden.

Ennen koulutuksen alkamista nuori päättää, lähteekö Sujuvalle polulle. *

Tiedonsiirto

Aloitustapaaminen Luksiassa: Henkilökohtaisen toimintasuunnitelman laatiminen ja tukitoimista sopiminen.

n. 1 kk

2. tapaaminen.

Suunnitelmien ja tukitoimien tarkistaminen ja päivitäminen

n. 2 kk

3. tapaaminen.

Suunnitelmien ja tukitoimien tarkistaminen sekä jatkosta sopiminen. **

n. 3 kk

*Alaikäisen nuoren kohdalla hänen huoltajaltaan kysytään lupa, voiko nuori lähteä Sujuvalle polulle niin halutessaan.

**Jatketaan tapaamisia säännöllisesti, tai sovitaan vähintään yksi tarkistuspiste, jonka ajankohta sovitaan tässä 3. tapaamisessa.

Sujuvalla polulla Sinua opinnoissasi tukevat etsivä nuorisotyöntekijä, Luksian kuraattori ja opintoalan tutkinnonohjaaja.
Sujuva polku kestää kohdallasi vähintään kolme kuukautta.
Sujuvalla polulla sinua tuetaan

- monialaisesti
- kuunnellen
- kannustaen
- kunnioittaen
- ennakoiden
- elämäntilanteesi huomioiden

Tapaamisiin osallistuu nelikantainen tukiverkko, johon kuuluvat:

- Nuori
- Etsivä nuorisotyöntekijä tai joku muu, esim. Ohjaamotyöntekijä
- Luksian kuraattori
- Tutkinnonohjaaja / opettaja

Sinä itse olet Sujuvalla polulla pääroolissa. Kyseessä on Sinun opintopolkusi, jossa tukenasi toimii edellä mainittu Tukiverkko.

Tapaamisiin voidaan kutsua paikalle myös muita verkostoosi kuuluvia oleellisia toimijoita esim. sosiaalitoimesta tai terveydenhuollosta. Näistä sovitaan aina kanssasi erikseen. Alaikäisen opiskelijan tapaamisissa voi mukana olla myös nuoren huoltaja.

Ennen koulutuksen alkua pidettävään tiedonsiirtopalaveriin osallistuvat etsivä nuorisotyöntekijä ja Luksian kuraattori.

Sujuvan polun malliin liittyviä arvoja:

- Nuorilähtöisyys ihan kaikessa: kohtaaminen on asiakaslähtöistä. Nuori saa tarvitsemaansa tukea ja ohjausta monialaisesti. **Hän itse on pääroolissa. Sujuvalla polulla edetään nuorta kuunnellen sekä hänen tahtoaan ja tarpeitaan kunnioittaen.**
- Nuoren itsemääräämisoikeus kaikessa: vapaaehtoisuus Sujuvan polun prosessiin lähtemisessä, tuen vastaanottamisessa sekä kaikessa tiedonsiirrossa ja verkoston mukaan pyytämisessä.
- Luottamus ja kannustus näkyvät vuorovaikutustietoisena ja voimavarakeskeisenä ohjauksena.
- Välittäminen ja turvallisen ilmapiirin luominen mahdollistavat Sujuvan polun onnistumisen.
- Itseohjautuvuuden ja vastuullisuuden sekä itsetuntemuksen lisääminen.
- Epäonnistumisen tunteen välttäminen.
- Yhdessä tekeminen, yhteistyö.
- Tehokkuus, säännöllisyys.
- Tapaamisten struktuuri on läpinäkyvä. Eli kaikilla on tieto, mitä tehdään, mistä puhutaan ja miten sovittuja asioita käsitellään.

Liite 5/4

Sujuvan polun vaiheet:

1. Ennen Sujuvan polun ja koulutuksen alkamista

Avainhenkilöt: Etsivä nuorisotyöntekijä, kuraattori, nuori.

Tavoite: Valmistella koulutuksen aloittaminen ennakoiden ja varmistetusti, irrottaa nuori vanhoista kokemuksista ja tarjota uusia mahdollisuuksia uudenlaisen tuen avulla.

Lähtökohtana: nuori haluaa opiskelemaan.

Nuori hakee opiskelemaan yhteishaussa tai kesken kouluvuoden. Molemmissa tapauksissa etsivä voi olla nuoren tukena koulutukseen hakeutumisessa.
Mahdollisesti etsivä nuorisotyöntekijä ja nuori ovat yhteydessä Luksian kuraattoriin jo tässä vaiheessa saadakseen lisätietoa.
Sujuvan polun voi aloittaa, vaikka nuori aloittaa opinnot Luksiassa ilman etsivän tukea. Jos hänellä ilmenee haasteita elämänhallinnassa, ottaa Luksian kuraattori nuoren luvalla yhteyttä etsivään, vaikkei aiempaa kontaktia olisikaan.
Molemmissa tapauksissa prosessi alkaa sillä, että **etsivä nuorisotyöntekijä käy nuoren kanssa seuraavat asiat:**

- Sujuvan polun esittely ja varmistaminen, onko nuori halukas lähtemään prosessiin mukaan.
- Aiemmat oppimiskokemukset: opiskeluun liittyvät vahvuudet ja voimavarat sekä mahdolliset haasteet ja tuen tarpeet (esim. oppimisvaikeudet ja aiemmin keskeytyneisiin opintoihin ja/tai eroamisiin johtaneet syyt).
- Muita huomioitavia asioita liittyen elämäntilanteeseen sekä koulutukseen hakemiseen ja aloittamiseen.
- Nuoren elämään kuuluvan muun ammatillisen verkoston kartoittaminen (esim. sosiaali- tai terveydenhoitoalan työntekijä).

➔ Tärkeää on puhua niistä asioista, jotka ovat tärkeitä tuoda esiin, jotta mahdolliset tukitoimet saadaan nopeasti ja oikealla tavalla osaksi opintoja.

2. Tiedonsiirtopalaveri, kun opiskelijavalinnat ovat selvinneet

Avainhenkilöt: Opiskelijakohtaiset etsivät nuorisotyöntekijät, Luksian kuraattorit ja kampuskohtaiset erityisopetuksesta vastaavat erityisopettajat.

Tavoite: Tiedonsiirtopalaveri pidetään aina opiskelijavalintojen selvittyä. Siihen osallistuu monialainen työryhmä Luksiasta ja opiskelijakohtainen etsivä nuorisotyöntekijä. Tiedonsiirtopalaveri on Luksian tiedonsiirtoprosessin mukainen toimintamalli. **Tiedonsiirtopalaverissa todetaan jo sovitut / mahdolliset Sujuvan polun opiskelijat.**

Vastuut: Luksiasta tulee kutsu etsiville nuorisotyöntekijöille. Palaveri pidetään elokuussa, koulujen alkamisen aikoihin. Jos nuori aloittaa opinnot jatkuvan haun kautta, sovitaan tiedonsiirtopalaveri erikseen.

3. Aloitustapaaminen (n. 1 kk opintojen alkamisesta)

Avainhenkilöt: Nuori, etsivä nuorisotyöntekijä, Luksian kuraattori sekä opintoalan tutkinnonohjaaja (+ mahdollisesti muita verkostoon kuuluvia oleellisia toimijoita)

Tavoite: Henkilökohtaisten tavoitteiden ja tuen muotojen nimeäminen sekä toimintatavoista sopiminen ennakoivalla työotteella.

Vastuut: Luksian kuraattori kutsuu koolle

Aloitustapaamisessa

- tutustutaan, kerrataan Sujuvan polun tavoitteet ja tarkoitus
- käydään yhdessä läpi läsnäolijoiden roolit Sujuvalla polulla
- tuodaan esiin nuoren kokonaistilanteeseen liittyviä, nuoren kanssa esiin tuotavaksi sovittuja asioita, joilla on merkitystä opintojen etenemisen kannalta
- pysähdytään aiempiin oppimiskokemuksiin. Keskustellaan opiskelijan voimavaroista ja vahvuuksista sekä keskitytään ennakoiden niihin haasteisiin, jotka aiemmin ovat johtaneet opintojen keskeytymiseen ja/tai eroamiseen
    - → pyritään minimoimaan näitä haasteita, kun sovitaan seuraavista asioista:

    - sovitaan opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet (nimetään välitavoitteet opiskelijan voimavarojen mukaan)
    - todetaan mahdollinen aiemmin hankittu osaaminen
    - todetaan tuen tarpeet ja sovitaan, miten ne järjestetään.

- ➔ Asiat kirjataan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan **(HOKS) / tutkinnonohjaaja**
- ➔ erityisen tuen osalta tutkinnonohjaaja esittää erityisopetuksesta vastaavalle erityisopettajalle asiat kirjattavaksi HOJKSiin (henkilökohtainen opintojen järjestämistä koskeva suunnitelma / erityinen tuki).

Lopuksi sovitaan seuraavan tapaamisen ajankohta ja mahdollinen tehtävänjako sovittujen asioiden pohjalta.

4. Toinen tapaaminen (n. 2 kk opintojen alkamisesta)

Avainhenkilöt: Nuori, etsivä nuorisotyöntekijä, Luksian kuraattori sekä opintoalan tutkinnonohjaaja (+ mahdollisesti muita verkostoon kuuluvia oleellisia toimijoita)

Tavoite: Suunnitelmien ja tukitoimien toimivuuden tarkistaminen. Edellisellä kerralla sovittujen tehtävien etenemisen tarkistaminen. Positiivisen ja ohjaavan palautteen antaminen opiskelijalle.

Lopuksi Sovitaan seuraavan tapaamisen ajankohta ja tehtävänjako sovittujen asioiden pohjalta.

5. Kolmas tapaaminen (n. 3 kk opintojen alkamisesta)

Avainhenkilöt: Nuori, etsivä nuorisotyöntekijä, Luksian kuraattori sekä opintoalan tutkinnonohjaaja (+ mahdollisesti muita verkostoon kuuluvia oleellisia toimijoita)

Tavoite: Suunnitelmien ja tukitoimien toimivuuden tarkistaminen. Sovittujen tehtävien etenemisen tarkistaminen. Positiivisen ja ohjaavan palautteen antaminen opiskelijalle.

Tärkeänä tavoitteena tässä tapaamisessa on yhdessä sopia, kuinka jatketaan; jatketaanko säännöllisiä tapaamisia vai sovitaanko yksi tarkistuspiste johonkin kohtaan kuluvaa kouluvuotta.

Lopuksi sovitaan seuraavan tapaamisen ajankohta.

Liite 5/7

ROOLIT TAPAAMISISSA:

Nuori itse

- hoitaa omalta osaltaan yhdessä sovitut asiat koulussa ja koulun ulkopuolella
- pyrkii itseohjautuen ja omatoimisesti kertomaan, jos tulee jotain esteitä tai muutoksia em. asioihin liittyen.

Tutkinnonohjaaja / Opettaja:

- huolehtii pedagogisten tukitoimien toteutumisesta ja seuraamisesta sekä huolehtii sovittujen toimintamallien ja tavoitteiden kirjaamisesta HOKSiin → **tiedon välittäminen kaikille opintoalan opettajille**
- yhteistyö ja tiedon siirto opintoalalle erityisopetuksesta
- tietää nuoren tilanteen opiskeluissa
- toteuttaa opetussuunnitelmaa

Kuraattori

- opiskeluhuollolliset tukitoimet
- kartoitus ja ohjaus
- yhteistyö erityisopetuksen kanssa (sosiaalityön näkökulma)
- sosiaalityöhön liittyvät asiat, esim. kuntoutusraha ym.
- vastuu siitä, että Sujuva polku toimii Luksiassa. Tämä tarkoittaa Sujuvan polun yhteyshenkilönä toimimista Luksiassa. Tämä tarkoittaa myöskin Luksian asianosaisten työntekijöiden perehdyttämistä ja tiedottamista Sujuvan polun toimintamalleista.

Etsivä nuorisotyöntekijä

- kulkee nuoren rinnalla koko Sujuvan polun ajan.
- tietää nuoren tilanteen kokonaisuutena
- kartoittaa koulun ulkopuoliset verkostot ja kutsuu heitä tarvittaessa mukaan
- tiedottaa Sujuvan polun tavoitteista ja toimintamalleista Luksian ulkopuolisia verkostoja tilanteen vaatimalla tavalla
- tukee nuorta käytännön asioiden hoitamisessa, esim. virastoasioinnit, kela jne.
- osallistuu tiedonsiirtoon nuoren *toiveiden mukaisesti* eri toimijoihin päin

Kehittämistyön tausta ja pedagogiset periaatteet

Sujuva polku kehittyi osana allekirjoittaneen opinnäytetyöprosessia (Yhteisöpedagogi YAMK, XAMK 2018) syksystä 2017 elokuuhun 2018. Kehittäminen tapahtui työkonferenssin menetelmin työryhmässä, johon kuuluivat viisi Lohjan kaupungin etsivää nuorisotyöntekijää sekä kolme Luksian kuraattoria. Vahvistusta työryhmässä löydettyihin pääkohtiin haettiin keväällä 2018 toteutetuilla teemahaastatteluilla, joihin osallistuivat kolme Sujuvalla polulla mukana ollutta nuorta sekä kolme Luksian opetushenkilöstöön kuuluvaa työntekijää (opettaja / tutkinnonohjaaja). Koko opinnäytetyö löytyy hyväksymisensä jälkeen osoitteesta www.theseus.fi

Seuraavassa on esitelty viisi kehittämistyössä esiin noussutta pääkohtaa sekä muutamia perusteluja ja ajatuksia niihin liittyen. Nämä asiat muodostavat Sujuva polku - monialaisen yhteistyömallin ytimen.

1. **Nuorella pääprosessi:** Nuori omistaa asian / asiat, joita viedään yhdessä eteenpäin. Tämä kohta on koko Sujuvan polun ydin.

Tärkeimpänä tavoitteena on, että nuoren asioita hoidetaan kokonaisvaltaisesti ja sitä kautta nuoren sosiaalinen vahvistuminen, vastuullisuus ja kyky hoitaa itse asioitaan (itseohjautuvuus) lisääntyvät ja vahvistuvat. Hän ymmärtää oman tilanteensa ja osaa asettaa sen hetkisen elämäntilanteeseen sopivia realistisia sekä saavutettavissa olevia tavoitteita.

Sujuva polku on nuorelle vapaaehtoinen tuen malli. Se on kolmen kuukauden (tai sovitusti pidempi) prosessi, joka liittyy tiiviisti hänen jokapäiväiseen elämäänsä. Tärkeää on, että nuori kohdataan kokonaisvaltaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että Sujuvalla polulla työntekijät huomioivat kaikki nuoren elämänhallinnan kannalta tärkeät asiat. Jo ensimmäisen tapaamisen aikana todetaan yhdessä, mitkä asiat ovat nyt, kyseisellä hetkellä tärkeitä ja ensisijaisesti huomioitavia, jotta nuoren opintojen olisi mahdollisuus edetä henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti. Näitä asioita lähdetään hoitamaan monialaisesti. Mahdollisesti Sujuvan polun tapaamisiin voidaan kutsua nuoren suostumuksella myös muita oleellisia toimijoita, esim. sosiaalityöstä.

Tärkeimpiä toimintatamalleja:

- Sujuva polku on nuorilähtöinen prosessi. Nuori määrittelee Sujuvalla polulla huomioitavat asiat ja niiden etenemisen pitkälle itse. Hän saa tarvitsemansa tuen ja ohjauksen.
- Opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet määräytyvät hänen vahvuuksiensa ja voimavarojensa mukaisesti. Tavoitteita pilkotaan tarkoituksenmukaisesti siten, että niistä ei lähtökohtaisesti muodostu nuoren voimavaroihin nähden liian suuria. Tavoitteita voidaan matkan varrella määritellä uudestaan.
- Nuori saa palautetta pienistäkin onnistumisista ja sitä kautta hänen itsetuntonsa ja itseohjautuvuutensa kasvavat kohti seuraavia tavoitteita.
- Nuoren kokonaisvaltainen elämäntilanne tiedostetaan ja häntä tuetaan sen hoitamisessa voimavara- ja ratkaisukeskeisesti siten, ettei nuori koe epäonnistumisena, jos opintojen ulkopuolella tapahtuu opintoihin negatiivisesti vaikuttavia asioita.
- Jos opinnot keskeytyvät tai nuori eroaa oppilaitoksesta, tavoitteena on, että hän itse kokee mahdolliseksi ja mielekkääksi palata opintojen pariin hoidettuaan muut asiat ensin kuntoon.

2. Monialainen yhteistyö

Tavoitteena on holistinen kuva nuoren kokonaistilanteesta. Niin pedagogisesti kuin muidenkin tukitoimien näkökulmasta tarkasteltuna.
Mikäli nuori kaikesta huolimatta perustelluista syistä (esim. sairausloma), keskeyttää opintonsa tai eroaa oppilaitoksesta, on etsivä nuorisotyöntekijä hänen tukenaan tiedon kulkiessa heti kuraattorilta etsivälle nuorisotyöntekijälle. Jos nuori haluaa, Sujuva polku aktivoituu uudestaan hänen palatessaan opintojen pariin.

Tärkeimpiä toimintamalleja:

- Nuorelle asetetaan oikeanlaiset ja oikeankokoiset tavoitteet sekä opinnoissa että elämänhallinnan puolella. Tämä tarkoittaa sitä, että tavoitteita pilkotaan pienempiin osiin ja näin ne ovat helpommin nuoren saavutettavissa. Näin nuoren onnistumisen kokemukset lisääntyvät.

- Asioita hoidetaan yhteisvastuullisesti, yhdessä tehden. Vastuu jakautuu seuraavien tehtäväalueiden mukaan:
    - nuori: oma prosessi, koko elämä, oma tahto
    - oppilaitos (kuraattori / opinto-ohjaaja / tutkinnon ohjaaja / opettaja): kaikki opiskeluun liittyvät asiat, opiskeluhuollon palvelut
    - etsivä nuorisotyöntekijä: kokonaiskuva nuoren tilanteesta, verkostojen kutsuminen mukaan tapaamisiin, nuoren tukeminen koulun ulkopuolella tapahtuvien asioiden hoidossa
- Näillä em. yhteisvastuullisilla tehtävillä toteutuu **nelikantainen toimintamalli**, jossa vastuut ja tehtävät ovat kaikkien osapuolten tiedossa ja tukitoimet toimivat sovitulla tavalla.
- Säännölliset tapaamiset 3 kuukauden ajan. Seuraava tapaaminen sovitaan aina valmiiksi, jolloin kaikki osapuolet tietävät, milloin ja miten jatketaan.
- 3 kuukauden jälkeen sovitaan yksilökohtaisesti jatkosta jokaisen nuoren kohdalla erikseen. Kuitenkin vähintään yksi tsekkauspiste esim. kuluvan lukuvuoden loppupuolelle.
- Kaikki osallistujat tulevat valmistautuneina tapaamisiin. Työtä nuoren tukemiseksi opinnoissa tehdään yhdessä – kukin oman vastuualueensa puitteissa.
- Muutkin verkostot otetaan tarvittaessa Sujuvaan polkuun mukaan. Etsivällä nuorisotyöntekijällä on tässä keskeinen rooli. Verkoston toimijoita voi olla mukana alusta asti tai heitä voidaan kutsua mukaan myöhemminkin, jos ja kun tarve mukaan tulolle ilmenee.

3. Tiedonkulku ja avoimuus

Tavoitteena on, että tieto kulkee toimijoiden välillä avoimesti ja ilman katkoja.

Tärkeimpiä toimintamalleja:

- Ensimmäisessä tapaamisessa painotetaan nuorelle, että vastuu on hänellä itsellään ja etsivä nuorisotyöntekijä kulkee nuoren rinnalla häntä tukien Sujuvalla polulla.
- Nuori päättää itse yhdessä etsivän nuorisotyöntekijän kanssa pohtien, mitä tietoa siirretään ja kenelle (ennen prosessia ja prosessin aikana).
- **Tieto kulkee, kun kaikki osallistuvat tapaamiseen ja ovat kuulolla**. Fakta- ja taustatiedot ovat tiedossa kaikilla asianosaisilla. Tapaamisten välillä tapahtuvat asiat ja niihin liittyvä tehtävien jakaminen sovitaan yhdessä.

- Yhdessä sovittujen asioiden eteneminen varmistuu seuraavassa tapaamisessa.

4. Välittävä ilmapiiri

Tavoitteena on, että ilmapiiri on välittävä, ei kontrolloiva. Tämä näkyy vuorovaikutuksessa, joka on kannustavaa sekä voimavarakeskeistä ja luo turvallisuutta. Nuori kokee olevansa tärkeä.
Välittävän ilmapiirin tavoitteena on myös luottamus, joka lisää avoimuutta ja auttaa pureutumaan vaikeisiinkin asioihin.
Nuori saa oikea-aikaista ja oikeanlaista tukea. Hänen itseohjautuvuutensa ja vastuunotto omissa asioissa lisääntyy ja vahvistuu.

Toimintamalli:

- suunnitelmallisuus ja kiireettömyys ovat prosessia ohjaavia tekijöitä.

5. Ennakointi

Tavoitteena on voimavarakeskeisesti löytää nuoren vahvuuksia ja sitä kautta pohtia, miten voidaan ennakoida tulevaa. Mikäli taustalla on aiempia opintojen keskeytyksiä ja/tai eroamisia, on tärkeää heti ensimmäisellä kerralla pysähtyä pohtimaan, miten näihin tilanteisiin liittyvät haasteet on mahdollista ennakoida ja ohittaa. Haasteet voivat liittyä opintoihin tai opintojen ulkopuolella elämänhallintaan. Tärkeää on, että aiemmat kompastuskivet määritellään yhdessä ja sovitaan niihin liittyvät ennakoivat tukitoimet. Nämä mahdolliset kompastuskivet pyritään minimoimaan, ettei niihin kompastuttaisi uudestaan.

Tarkoitus ei ole alleviivata aiempia epäonnistumisia, vaan pohtia avoimesti keskustellen nyt edessä olevia uusia mahdollisuuksia, yhdessä edeten Sujuvalla polulla.